

Jordina Masvidal Hernández

**LA NOVA CAUSA DE DESHERETAMENT DE L'ARTICLE 451-17 e) DEL
CODI CIVIL DE CATALUNYA**

TREBALL DE FI DE GRAU

dirigit pel Dr. Antoni Vaquer Aloy

Grau de Dret

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2014

INDEX

1.	Relació d'abreviatures.....	4
2.	Introducció	5
3.	El desheretament: concepte i efectes.....	6
3.1	Requisits.....	8
3.2	Causes	11
3.2.1	Les causes d'indignitat que estableix l'article 412-3.....	12
3.2.2	La denegació d'aliments al testador o al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador, en els casos en què existeix l'obligació legal de prestar-los.....	13
3.2.3	El maltractament greu al testador, al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador	16
3.2.4	La suspensió o la privació de la potestat que corresponia al progenitor legitimari sobre el fill causant o de la que corresponia al fill legitimari sobre un nét del causant, en ambdós casos per causa imputable a la persona suspesa o privada de la potestat.....	18
3.2.5	L'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari	19
4	La regulació de l'article 451-17 e)	22
4.1	La dificultat de la prova de l'article 451-17 e)	26
4.2	El desheretament injust.....	28
4.3	Consideracions de la falta de relació familiar.....	31
5	Anàlisi jurisprudencial	33
5.1	Catalunya	34
5.1.1	SAP T 28.01.2014	34
5.1.2	SAP B 07.11.2013	36
5.1.3	SAP B 27.01.2014	38
5.1.4	SAP B 04.02.2014	40
5.1.5	SAP B 13.02.2014	42

5.1.6	SAP T 28.05.2013	44
5.1.7	SAP B 29.01.2014	45
5.2	Espanya	46
5.2.1	SAP Granada 11.10.2012 (JUR 2013/10194)	46
5.2.2	SAP M 17.01.2014	48
5.2.3	SAP Murcia 20.10.2004 (JUR 2004/286037)	50
5.2.4	SAP TO 21.03.2014	51
5.2.5	SAP Palencia 28.4.2005 (JUR 2005/134235)	54
6.	Recapitulació	55
7.	Conclusions	58
8.	Bibliografia.....	61
9.	Jurisprudència.....	63
10.	Annexos.....	64

1. Relació d'abreviatures

art.	Article
BOE	<i>Boletín Oficial del Estado</i>
CCe	Codi Civil espanyol, aprovat per RD de 24 de juliol de 1889
CCCat	Codi Civil de Catalunya
CE	Constitució Espanyola de 1978
CF	Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de Família
CS	Llei 40/1991, de 30 de desembre, del Codi de Successions per Causa de Mort
coord.	Coordinador
dir.	Director
DOCG	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
ed.	Edició
INE	Institut Nacional d'Estadística
núm.	Número
p.	Pàgina
pp.	Pàgines
RJ	Repertori de Jurisprudència Aranzadi
Roj	Repertori Oficial de Jurisprudència Cendoj
SAP	Sentència de l'Audiència Provincial
secc.	Secció
STS	Sentència del Tribunal Suprem
STSJC	Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya
TSJC	Tribunal Superior de Justícia de Catalunya

2. Introducció

La successió per causa de mort a Catalunya és regulada actualment, al llibre IV del Codi Civil de Catalunya (dels articles 411-1 a 465-2), relatiu a les successions, aprovat mitjançant la Llei 10/2008, de 10 de juliol. Aquesta Llei ha substituït el Codi de Successions aprovat per la Llei 4/1991 de 30 de desembre.

La nova regulació del llibre IV es caracteritza per “*mantenir la llegítima com a atribució successòria legal i límit a la llibertat de testar, però accentua la tendència secular a afeblir-la i a restringir-ne la reclamació*”¹. Aquesta tendència a afeblir-la, va relacionada, entre d’altres figures, amb la nova causa de desheretament de l’article 451-17 e), que conté l’absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari per causa exclusivament imputable a aquest darrer.

Aquest nou precepte introduït al CCCat, preveu les males relacions entre causant i legitimari i la seva influència entre les causes de desheretament. L’absència de relació familiar es caracteritza, en gran part, per la seva dificultat probatòria. Com veurem més endavant, molts dels comportaments es donen dins el nucli íntim familiar, fent que sigui molt laboriosa la seva acreditació. Un dels objectius del treball és analitzar aquesta dificultat a l’hora d’acreditar l’existència del precepte contingut a l’article 451-17 e).

Per tant, es pot parlar d’afebliment de la llegítima degut la incorporació de la nova causa de desheretament, no obstant això, també comporta problemes per la persona que l’ha de provar (l’hereu) un cop mort el causant, cosa que pot suposar que no es compleixi la voluntat del testador de privar la llegítima. Existeixen avantatges i inconvenients per les dues parts, sense provocar un desajust o desequilibri en perjudici d’ambdós.

A més, es farà una comparativa entre la doctrina catalana i la doctrina espanyola en relació amb aquesta causa. Fora del dret català no està regulada, continua romanent un buit legal en supòsits en què concorren aquestes situacions. Per tant, és encertat elaborar un anàlisi jurisprudencial, complet i motivat, comparant dues situacions idèntiques o semblants entre Catalunya i Espanya i observar les diferents solucions preses, així com els motius pels quals arriben a una decisió en concret.

¹ Preàmbul de la Llei 10/2008, de 10 de juliol.

3. El desheretament: concepte i efectes.

A l'hora de fer menció a la paraula “desheretar” neix tota una massa d'opinions i qüestions al respecte: és un càstig del causant als seus legitimaris, o bé tracta de reforçar l'autonomia de la voluntat del causant de destinar el seu patrimoni a qui ell cregui oportú?

De totes maneres, esdevé una lluita entre dos drets tipificats al Codi Civil de Catalunya: el que reconeix i confereix l'article 451-1 a determinades persones a obtenir una “porció” del valor patrimonial de l'herència del causant ja sigui mitjançant llegats, donacions, institució hereditària, entre d'altres; i el dret que regula l'article 451-17, pel que el causant pot privar els legitimaris d'aquest dret que els atribueix la norma.

José Sospedra² defineix amb claredat l'acció de desheretament com “*l'acte voluntari del causant en base al que priva els legitimaris de l'atribució que la llei els reserva*”. Ara bé, i com hem dit abans, el fet de disputar-se un dret i una facultat, implica que la facultat de desheretar no és lliure, sinó que és necessària la presència d'alguna de les causes del 451-17 i el compliment dels requisits del 451-18. Això significa que el legislador no dóna plena autonomia al causant sinó que té en compte la figura dels seus legitimaris, limitant el dret a desheretar a la concurrència de les circumstàncies (a la vegada difícils de provar) contemplades al Codi Civil Català.

Ara bé, cal remarcar que el dret a la llegítima evidentment s'extingeix, però no significa que es reparteixi entre la resta de legitimaris, és a dir, no es produeix un *acreixement* a favor d'aquests, sinó que s'incorpora a l'herència (sempre que no hi hagi dret de representació de l'article 451-3.2 del CCCat) per a que el testador ho reparteixi al seu arbitri. Per altra banda, poden succeir dues situacions:

- El legitimari desheretat té fills o descendents: aquests ocuparan el lloc del fill del causant per “dret de representació” sense que els ascendents de l'exclòs tinguin dret a la llegítima.
- El legitimari desheretat no té fills o descendents: els legitimaris seran els progenitors per meitat, que no tindran dret a la llegítima, si el causant té descendents però han estat desheretats justament o declarats indignes.

² Farrero Rúa, Belén, Holgado Esteban, Juan, De Paula Puig Blanes, Francisco, Sospedra Navas, Francisco José (2013), *Comentarios al Código Civil de Catalunya, II, (2a. ed.)*, Pamplona: Aranzadi, SA. p. 423.

En tal cas, si els fills són menors o incapaços, el desheretat no podrà administrar els béns que corresponguin de l'herència del causant sinó que hauran de ser sotmesos (articles 236-25 i 236-26 CCCat) a una administració especial:

- A càrrec de la persona designada pel causant o,
- Pel progenitor no exclòs, o, per últim,
- Per una persona nombrada per l'autoritat judicial

Malgrat la privació de la llegítima, el desheretament té altres conseqüències³ com l'omissió de la crida successòria intestada, és a dir, el fet d'arrabassar la llegítima al desheretat no implica que aquest pugui recuperar-la a través de la successió intestada, sinó que també estarà exclòs d'ella. D'altra banda no seria lògic ni coherent que el mateix causant que ha ordenat disposicions per causa de mort a favor del seu descendent, l'acabi desheretant si amb anterioritat li havia atribuït de forma voluntària. Tot i així, si el testador ho vol mantenir així, ho podrà fer i serà només de forma expressa.

Fins ara, sembla que el causant sempre que satisfaci una de les causes regulades pel codi civil català, podrà desheretar sense entrar a valorar si el desheretament és o no just. Doncs bé, perquè no passi, existeix la figura del *desheretament injust*, en la que el desheretat podrà reclamar el valor de l'herència que li pertoca per llei sempre que concorri una de les causes de l'article 451-21. Tot i així i com veurem més endavant, és difícil provar que el desheretament és just, ja que el legitimari en té prou amb negar la causa de desheretament sense que hagi de provar la injustícia. Ara bé, contra qui impugna si el causant ja no hi és? El TSJ de Catalunya⁴ ha manifestat que “*si s'exercita l'acció fonamentada en el desheretament injust, l'acció s'ha d'adreçar contra els hereus, únics legitimats segons el precepte per mantenir l'eficàcia del desheretament mitjançant la prova dels fets en els quals el testador fonamenta el desheretament*”.

Una de les preocupacions actuals és quan el legitimari és incapaç. La figura del causant està coberta ja que només podrà desheretar aquella persona que tingui capacitat per fer-ho, per tant, donem per entès que ni persones sense capacitat natural ni menors podran dur-lo a terme.

³ Roca-Sastre, Lluís (1994), *Derecho de sucesiones*, II, Barcelona: Bosch SA. pp. 572- 574.

⁴ STSJ 24.04.2003 (RJ 2003\5394).

És ben cert que hem de tenir en compte que si el legitimari no té suficient raó ni capacitat a l'hora de cometre una de les causes del 451-17 hauria d'estar exempt d'exclusió de l'herència del causant⁵. És a dir, no pot tenir el mateix grau d'imputabilitat ni responsabilitat un incapac, ja que li manca la capacitat plena, d'una persona adulta amb totes les seves facultats. Per tant, en aquests casos hauria d'estar vetat el desheretament de persones que no gaudeixen del 100% de les seves aptituds.

3.1 Requisites

El desheretament és l'acte voluntari del testador o causant de privar el legitimari del seu dret a la llegítima en virtut d'alguna de les causes del 451-17, però que requereix el compliment d'uns requisits (451-18) que, sense els quals, esdevindrà desheretament ineficaç.

Per tant, tenim dos tipus de requisits: els materials (les causes dels 451-17) i els formals (requisits del 451-18). No sols es requereix que concorri una de les causes tipificades per la llei sinó que, a més a més, és necessària una forma i unes condicions específiques.

Els requisits del 451-18 són els següents:

- El desheretament s'ha de fer en testament, codicil o pacte successori

El desheretament és un acte exprés i com a tal, s'exigeix aquesta manifestació a través de testament, codicil o pacte successori.

És curiós el cas del codicil, ja que la via majoritària per deixar la llegítima als legitimaris és a través dels llegats i el Codi de Successions no només no l'admetia sinó que en el seu article 122 prohibia que en els codicils es pogués desheretar ni excloure cap hereu. Probablement, perquè encara estava subjacent la consideració medieval del legitimari com a hereu forçós, i el títol d'hereu és aliè al codicil. Així doncs, actualment es permet el desheretament mitjançant aquesta figura jurídica.

Alguns autors, com el cas de Ribot Igualada⁶, han fet diverses manifestacions sobre el codicil que les podem resumir i explicar de la següent manera:

⁵ Mirabent Jou, Lluís, "La legítima", en Encarnación Roca (coord.) (2011), *Sucesiones: Libro IV del Código Civil de Cataluña*, Madrid: Sepin. pp. 1142-1143.

⁶ Ribot Igualada, Jordi, "Comentaris dels articles 451-17 a 451-22 (Desheretament)", en J. Egea Fernández, J. Ferrer Riba (dir.) (2009), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Barcelona: Atelier. pp. 1403-1404.

- El cas que el legitimari hagi rebut algun llegat i el desheretament es faci en codicil: es revoca el llegat degut a la incompatibilitat de les dues disposicions.
- La regulació de l'article 421-20.2 disposa que en codicil “no es pot revocar la institució atorgada anteriorment”, per tant, ens trobem davant d'un legitimari desheretat instituït anteriorment com hereu.
- En el cas que el causant mori sense testament eficaç, el desheretament fet en codicil tampoc podria donar lloc a l'exclusió del desheretat (tal i com ho regula l'article 421-20.2).

Qualsevol desheretament que es faci en algun altre negoci jurídic que no sigui a través d'aquestes tres instruments successoris, esdevindrà nul.

- Expressió d'una de les causes tipificades per l'article 451-17

El causant no pot privar la llegítima de forma arbitrària i discrecional, donat que suposaria la indefensió del legitimari. Per això, el Codi Civil de Catalunya conté un *numerus clausus* de causes per poder desheretar, és a dir, que fora d'aquestes no existeix el desheretament i per tant suposaria la seva nul·litat.

El legislador deixa en mans de l'hereu la defensa del desheretament en el cas que el perjudicat l'impugni (451-20.1). Per altra banda el causant no ha de justificar ni precisar les raons per les quals el legitimari mereix ser “desheretat”, cosa que, si realment volgués desheretar-lo, les precisaria, ja que posteriorment el legitimari en tindria prou amb negar l'existència de la causa i difícilment l'hereu la podria defensar.

Les causes tipificades de l'article 451-17 són:

- a) Les causes d'indignitat establertes per l'article 412-3.
- b) La denegació d'aliments al testador o al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador, en els casos en què existeix l'obligació legal de prestar-los.
- c) El maltractament greu al testador, al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador.
- d) La suspensió o privació de la potestat que corresponia al legitimari sobre el fill causant o de la que corresponia al fill legitimari sobre un nét del causant, en els dos casos per causa imputable a la persona suspesa o privada de la potestat.

- e) L'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari⁷.

La causa “e)” és la que protagonitzarà el treball degut a la seva novetat al Codi Civil Català i a la falta d'aquesta justificació al Codi Civil Espanyol. El TS argumenta la manca de relació familiar (que al CC espanyol no es contempla com a causa) com una circumstància que corresponen al camp moral, que no té cap valoració jurídica i que bàsicament està sotmesa al “*Tribunal de consciència*”⁸. Per tant és una causa vigent a Catalunya però que manca de maduració donada la dificultat en la pràctica a l'hora de provar-la.

- Designació nominal del legitimari desheretat

La designació nominal significa garantir la determinació perfecta i precisa del legitimari, a qui se li priva de la llegítima imputant-li una causa de desheretament, sent inadmissible el desheretament genèric o sobre un grup de persones. Aquesta designació exigeix ser de forma individualitzada, per exemple “al meu fill” o “a la meua filla”, sempre que això no condueixi a confusions. Estem parlant de la privació d'un dret que atorga la llei al legitimari i que, per tant, és imprescindible que no es desprenguin ambigüitats.

La majoria de vegades és gairebé impossible dubtar quan el causant només té una filla o un fill i per tant dirigir-se d'aquesta manera no produeix cap incertesa. Ara bé, si té més d'un fill del mateix sexe caldrà que l'identifiqui amb el seu nom o altres circumstàncies que l'individualitzin: el primogènit, el segon fill o filla, la filla de la farmacèutica...

La sentència del Tribunal Suprem de 25 de setembre de 2003⁹ ho indica de forma clara: “*que no se trata de indeterminación en la desheredada, ya que la desheredada resulta perfectamente identificada, sin necesidad de relatar y menos detallar los hechos que provocan la desheredación, presentándose la voluntad de desheredar como decidida y bastante patente*”, referint-se a la clàusula testamentària de “*la meua esposa*” com una clàusula sense cap perplexitat, ja que d'esposa només en pot tenir una.

⁷ Nova causa de recent introducció per la llei 10/2008 de 10 de juliol del llibre quart del codi civil de Catalunya relatiu a les successions.

⁸ STS 28.06.1993 (RJ 1993/4792).

⁹ STS 25.09.2003 (RJ 2003/6442).

- Ha de ser pura i total

Pura i total en el sentit que el CCCat exclou el desheretament parcial i el desheretament condicional.

En el cas del desheretament parcial, prohibeix atribuir al legitimari una sola part de la llegítima que li correspon o limitar i/o gravar el seu dret. Diversos autors com Martín Garrido¹⁰ mostren la seva discrepància amb l'impediment de la parcialitat del desheretament. Ve a di, que ja que es dóna la facultat al causant d'imposar o no aquesta "sanció" i que la pot perdonar fins i tot un cop haver desheretat, no s'entén que no pugui arribar a graduar o limitar la legítima. És cert que un Codi Civil com és el de Catalunya, defensor de la llibertat i la voluntat, en aquest casos, és molt restrictiu i no té en compte que la conseqüència de la prohibició de la parcialitat implica un perjudici pel causant. El text legal admet que el causant pugui fer atribucions a favor del legitimari, i això significa que aquest percebi una part de la legítima però rebent-la com un "estrany", ocupant el seu lloc els fills per dret de representació podent reclamar íntegrament l'import de la legítima. Per tant, podem dir que el testador acaba repartint més llegítima que la que pertoca: la del propi fill com a "estrany" i el dels seus fills com a representants.

Per altra banda, el desheretament condicional també roman prohibit. La STSJC 24.4.2003¹¹ tractava un litigi en el que la testadora afirmava que "*en el supòsit que els nombrats reclamessin drets en la seva herència els desheretava expressament, degut als maltractaments rebuts dels mateixos*", sent aquesta clàusula nul·la, ja que d'acord amb el Codi Civil Català el desheretament no es pot sotmetre a condició.

Per tant, podem dir que el desheretament ha de ser pur i total, a més de directe i precís.

3.2 Causes

L'article 451-17.1 del CCCat estableix que "*el causant pot privar els legitimaris de llur dret a la legítima si en la successió concorre alguna causa de desheretament*".

És a dir, parla d'un *numerus clausus* de causes de desheretament, referint-se a que qualsevol causa fora de les enumerades no serà motiu per desheretar.

¹⁰ Garrido Melero, Martín (2009), *Derecho de sucesiones: un estudio de los problemas sucesorios a través del código civil y del código de sucesiones por causa de muerte*, (2a.ed.), Madrid: Marcial Pons. p. 335.

¹¹ STSJC 24.04.2003 (RJ 2003\5394).

Que la interpretació de les causes de desheretament sigui estricta i taxada no vol dir que la pràctica de demostrar l'existència d'aquestes també sigui tant rigorosa, ja que aquesta última hauria de tractar-se d'una interpretació ampla i expansiva degut la varietat de situacions que es produeixen dins l'entorn familiar. Ara bé, i el que és una realitat, és que la jurisprudència recolza de forma restrictiva i taxativa de les causes de desheretament del 451-17, no podent-se formular altres causes fora de les enumerades. Per exemple, la STS de 30 de setembre de 1975¹² quan adverteix que *“Al ser precisa la prueba de los hechos por parte de quienes pretendan obtener la declaración de su eficacia [...], las causas deben interpretarse restrictivamente por la aplicación del principio general de derechos odiosa sunt restringenda y porque de otra forma podría dar al traste con todo el sistema legitimario establecido a favor de los hijo ”*.

Sobre aquesta interpretació restrictiva de la causa com a “sanció”, es pot pensar si la valoració de la prova conduent a la demostració de l'existència de la causa de desheretament també s'ha de fer amb criteris rigorosos. Per això, hauria de prevaldre un criteri de flexibilitat, ja que moltes de les causes es produeixen en nuclis familiars molt reduïts, de tal manera que és molt difícil ser restrictiu quan la majoria de motius els quals han conduït al desheretament només el coneixen les persones que integren la família (i això condueix a molts secrets entre la parentela)¹³.

Totes les causes de desheretament han de ser anteriors a la mort del causant i consignades en testament.

3.2.1 Les causes d'indignitat que estableix l'article 412-3

Les causes d'indignitat de l'article 412-3 no només provoquen la incapacitat per succeir per motius d'ordre social, sinó que també són causes que motiven el desheretament. Tot i les vuit causes d'indignitat regulades al 412-3, no totes són causa de desheretament.

És a dir, per tal que el causant pugui desheretar és necessari que estigui viu i sigui capaç, doncs bé, la causa d'indignitat “a)” estableix que matar o l'intent de matar el causant per part del legitimari el farà indigne, sent impossible utilitzar l'homicidi com a causa de desheretament perquè només el causant pot desheretar i si ho fa serà quan sigui viu (i per tant capaç).

¹² STS 30.09.1975 (RJ 1975\3408).

¹³ Rofes, Juan Ramón (2011), “Las causas de desheredación en el Código Civil de Cataluña”, *Lo Canyeret*. 70, pp. 17-18.

No obstant, no sembla que el legislador exclogui aquesta causa de forma taxativa i deixi el legitimari impune sinó que podem arribar a la conclusió que serà la persona interessada a privar de la llegítima (no el causant) qui haurà de fer valdre aquest apartat “a)” de l’article 412-3.

Per altra banda, tota declaració d’indignitat exigeix prèvia declaració judicial. Doncs bé, en aquest cas, encara que el legitimari indigne no hagi estat formalment desheretat, no podrà reclamar la llegítima. Davant la situació d’indefensió que aplica l’article 451-25.1, es deixa intacta la distribució de la càrrega de la prova d’aquesta causa de desheretament i, per tant, es podran contradir les opinions entre els respectius interessats (hereu i desheretat) per demostrar si és procedent o no la indignitat com a causa per desheretar.

Per posar-ho en pràctica, l’Audiència Provincial de les Illes Balears (secció 5)¹⁴ (sentència igualment aplicable al dret català) raona que *“no basta con la declaración unilateral del causante, aunque fuera hecha ante notario, para considerar probada la justa desheredación, pues tal manifestación, conforme a la previsión contenida en el precepto citado, está sometida o abierta a contradicción, imponiendo la carga de la prueba de su concurrencia a los herederos que, en definitiva, son los directamente interesados en mantener la privación de la legítima que la misma supone, tanto mas cuando con ello se trata de evitar la dificultad que para los desheredados supone la prueba de un hecho negativo, como seria la no concurrencia de la causa de desheredación que se les imputa en el testamento”*. Per tant, tot i la distribució de la càrrega de la prova que hem explicat abans, el desheretat haurà d’al·legar negació dels fets presumptament constitutius de desheretament, ja que un cop no estigui el causant, serà l’hereu el que tindrà la responsabilitat de demostrar que concorre causa suficient per excloure’l del testament.

3.2.2 La denegació d’aliments al testador o al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador, en els casos en què existeix l’obligació legal de prestar-los

Al Codi Civil Català són legitimaris els fills i descendents per representació (article 451-3 CCCat), per tant, tot i que existeixin els aliments entre cònjuges i parelles entre

¹⁴ SAP Illes Balears 14.07.2011 (JUR 2011/308909).

sí, i entre germans, aquests romandran fora d'aquesta causa de desheretament ja que no són legitimaris entre ells. Així doncs, s'aplicarà la causa:

- a) Als fills i descendents que no han prestat aliments al testador o als seus ascendents que necessàriament hauran de ser-ho del descendent desheretat.
- b) Als fills i descendents que no han prestat aliments al cònjuge o parella del testador, però només si aquest fill és també del cònjuge o parella perquè sinó, no existeix el deure d'aliments.
- c) Als pares que no han alimentat els seus fills testadors o als fills d'aquests, néts d'aquells. És la causa que més es dona a la pràctica (sobretot en casos de divorci o separació), ara bé, els néts no alimentats no podran desheretar als seus avis per aquesta causa ja que aquests no són legitimaris.

La regulació dels aliments entre parents ocupa els articles 237-1 a 237-14 del CCCat però relatiu a la persona i la família (llibre II) i no al llibre IV relatiu a les successions.

La jurisprudència¹⁵ demana el compliment dels següents requisits per a que la prestació d'aliments sigui d'obligació legal:

- L'existència d'una situació de necessitat.
- Que s'hagi produït una reclamació en la petició dels aliments.
- Denegació d'aliments del legitimari sense motiu.

L'autora Esther Arroyo¹⁶ bé aclareix que les necessitats són personals de qui les reclama i, per tant, en la petició no es poden incloure els membres de la família que té al seu càrrec el demandant que, en tot cas, ja estan legitimats per reclamar aliments per sí sols a qui legalment correspongui.

És molt difícil provar la necessitat econòmica del causant si ha repartit la llegítima entre els seus descendents, a no ser que hagués millorat posteriorment la seva fortuna o no hagi pogut disposar dels seus béns. Així és com l'Audiència Provincial de Barcelona¹⁷ rebutja la causa de desheretament per manca de prestació d'aliments al·legant el següent argument: *“no se encontró en la situación de necesitar alimentos, bajo la interpretación legal y jurisprudencial que hay que dar a dicho concepto, de su hija. En*

¹⁵ SAP Barcelona, secc 1ª, 04.04.2000 (JUR 2000/190162).

¹⁶ Arroyo i Amayuelas, Esther, “La obligación legal de alimentos”, en F. Badosa Coll (dir) (2005), *Manual de Dret Civil Català*, Barcelona: Marcial Pons. p. 514.

¹⁷ SAP Barcelona, secc 16ª, 18.11.1999 (AC 1999/8280).

efecto, dispuso de un trabajo estable, como dependiente en un economato por el que percibió el salario correspondiente, y más tarde percibió pensión a cargo de la Seguridad Social, teniendo en ella cubiertas sus necesidades sanitarias.

Además, y esto resulta ya terminante, al fallecer dejó un caudal relicto, representado por diversos depósitos y activos dinerarios, de más de diecisiete millones de pesetas”.

Pel que fa la reclamació de la petició d'aliments, no ha de ser necessàriament per via judicial sinó que també es podrà fer via extrajudicial. Moltes vegades es fa omissió de la necessitat d'aliments del causant, però realment és coneguda pels legitimaris, i en aquests casos, la jurisprudència, mostra una actitud ferma davant la necessitat d'aquesta reclamació per a que sigui vàlida com a causa de desheretament. Personalment (sense privar el que regula la llei) penso que l'obligació de prestar aliments neix des que els fills coneixen de la necessitat econòmica del causant, referint-me a que qualsevol familiar, degut el vincle que els uneix, ajudaria en casos d'extrema necessitat i que, si no és així podríem estar parlant d'altres possibles causes de desheretament com l'absència de relació familiar o el maltractament. A més a més, poques vegades veurem com un pare o una mare demana aliments als seus propis fills, sent aquests els que haurien de fer un pas endavant per ajudar-los. Per tant, la no petició dels aliments per part del testador juntament amb el coneixement dels legitimaris hauria d'estar sancionada com a causa de desheretament.

Que existeixi petició i el legitimari negui els aliments sense motiu també es causa de privació de la legítima. Ara bé, i coincideixo amb el professor Ribot Igualada¹⁸, no hauria de ser motiu de desheretament quan s'aboni pensió econòmica i es refusi atendre l'alimentista personalment o tenir-ne cura, ja que l'opció de l'article 237-10 CCCat s'estableix “*en interès exclusiu de l'alimentat*”.

És a dir, l'estima que es té entre pare i fill no es mesura amb la forma de prestar els aliments sinó amb la voluntat d'ajudar.

Finalment, l'article 237-13 del CCCat regula les causes d'extinció de l'obligació de prestar aliments, remarcant que la causa “e)” no tindrà efecte si consta el perdó de la persona obligada o la reconciliació de les parts.

¹⁸ Ribot Igualada, Jordi, “Comentaris dels articles 451-17 a 451-22 (Desheretament)”, en J. Egea Fernández, J. Ferrer Riba (dir.) (2009), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Barcelona: Atelier. p. 1398.

3.2.3 El maltractament greu al testador, al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador

En sentit general el maltractament és la conducta o conductes que ocasionen, causen o provoquen en una o més persones un perjudici, dany, patiment i/o pertorbació. Tradicionalment, és la causa més utilitzada pel desheretament degut al seu ampli supòsit de fet. A més, ja no només seran els maltractaments contra el causant sinó que també s'inclouen al cònjuge o parella estable, als ascendents i descendents.

Quan diem “maltractament” ens referim des de la violència física fins a la violència psíquica consistent en humiliacions, assetjaments o vexacions. Ara bé, el CCCat ha exclòs la injúria greu com a causa de desheretament, a diferència de l'article 370 del Codi de Successions en què s'establia com a causa de desheretament l'haver maltractat d'obra o injuriat de forma greu ambdós casos. Aquesta supressió ha donat moltes interpretacions jurisprudencials, ja que s'entén que el maltractament depèn de la naturalesa de l'acte, el moment, el lloc, les circumstàncies d'edat, la condició de l'ofès, entre d'altres. L'Audiència Provincial de Barcelona¹⁹ (secció 16ª) ho té present a l'hora de resoldre un situació d'aquestes característiques: *“Argumentan también los apelantes la cuestión de dificultad de prueba por ser sucesos que suelen quedar dentro de la familia; esto es verdad pero, al menos en parte, ello responde a la propia proporcionalidad de la desheredación y la gravedad del insulto o maltrato.*

Porque si ni el alegado maltrato ni una alegada injuria trascienden del núcleo íntimo familiar directo, generalmente es porque estamos ante episodios relativamente ordinarios de los enfados familiares para los cuales la desheredación se considera desproporcionada”. S'entén que les expressions a través de les injúries són dites en circumstàncies amb un grau alt d'enuig i ràbia i que, per tant, no es pot considerar com una injúria greu sinó que és un menyspreu cap a la persona afectada.

El maltractament per desheretar sempre ha de ser greu. I què s'entén com a maltractament greu?

La jurisprudència no ha matisat aquest concepte, per tant, des de la meva opinió entendrem que és greu quan és intencionat i segons el grau d'intensitat en que es dugui a terme.

¹⁹ SAP Barcelona, secc 16ª, 21.10.2009 (JUR 2009/489027).

Basant-nos en la definició anterior, el maltractament serà greu depenent de la circumstància, lloc, la persona ofesa, entre d'altres i dependent de cada cas serà ho serà no. Per exemple, una agressió pot arribar a ser greu o no depenent del perjudici mental i/o físic que causi a la víctima i de la intenció o “malícia” del maltractador.

Tot això afegint que no s'exigeix que els actes siguin reiterats i continuats, sinó que es suficient haver agredit una sola vegada els pares perquè es consideri motiu de desheretament.

La tendència dels jutges és justificar-ho com una mala relació entre les parts quan no existeix amb certesa que s'han patit lesions físiques i/o psíquiques. Així ho considera Barceló Doménech²⁰ al·legant que el legitimari quasi sempre surt guanyant impugnant els maltractaments perquè normalment es considera una falta de relació afectiva o de comunicació entre les parts. Argument que recolza el Tribunal Suprem en una de les seves sentències en un procediment de divorci en que es vol desheretar a la filla per injúries greus²¹: *“La falta de relación afectiva y comunicación entre la hija y el padre, el abandono sentimental sufrido por éste durante su última enfermedad, la ausencia de interés, demostrado por la hija, en relación con los problemas del padre, etc., etc., son circunstancias y hechos que de ser ciertos, corresponden al campo de la moral, que escapan a la apreciación y a la valoración jurídica, y que en definitiva sólo están sometidos al Tribunal de la conciencia.”* No obstant, aquest raonament no ens serveix a Catalunya, perquè aquesta falta de relació o comunicació entre les parts pot esdevenir en causa de desheretament (article 451-17 e) del CCCat).

Per tant, el maltractament greu s'amplia en:

- **Maltractament físic**→ considerat com aquell que produeixi a la víctima un dany físic suficientment greu provocat no només per les seves manifestacions físiques com la violència domèstica o l'abús sexual sinó també el provocat per la situació viscuda i prolongada en el temps (maltractament d'obra). Un cas de maltractament d'obra seria el d'una mare greument malalta que viu amb el seu fill i aquest es desentén tant d'ella fins el punt en que es veu forçada a marxar a casa de la seva mare per rebre l'atenció que necessita.

²⁰ Barceló Doménech, Javier (2004), “La deshederación de los hijos y descendientes por maltrato de obra o injurias graves de palabra”, *Revista Crítica de Derecho inmobiliario*. 682. p. 489.

²¹ STS 28.06.1993 (RJ 1993\4792).

- **Maltractament psíquic** → comportaments intencionats que provoquen danys psíquics, la reducció de la pròpia confiança i/o de l'autoestima. Moltes vegades la falta de relació de parentiu es sol confondre amb el maltractament psicològic, fent molt difícil la prova acreditant el maltractament.

3.2.4 La suspensió o la privació de la potestat que corresponia al progenitor legitimari sobre el fill causant o de la que corresponia al fill legitimari sobre un nét del causant, en ambdós casos per causa imputable a la persona suspesa o privada de la potestat

Aquesta causa de desheretament correspon amb la causa d'indignitat de l'article 412-3.f) del Codi Civil de Catalunya. No obstant, té una petita extensió a la conducta del fill legitimari respecte dels seus fills, néts del testador. L'article 412-13 f) només fa esment del progenitor respecte al causant.

Tal i com reflecteix l'article 236-2 del CCCat, la potestat parental és una funció inexcusable que, en el marc de l'interès general de la família, s'exerceix personalment en benefici dels fills, d'acord amb la seva personalitat i per facilitar el seu ple desenvolupament. Per tant, privar de la potestat parental no és castigar els progenitors sinó que es busca defensar l'interès del menor²², ja que una de les causes greus per retirar la potestat és l'abús sexual o maltractes físics sobre els fills menors d'edat o discapacitats, el desemparament sense motiu o l'incompliment del règim de relacions personals durant sis mesos (en base als articles 236-6.1 i 236-6.2).

El legislador aprofita la suspensió o privació de la potestat per utilitzar-la, a la vegada, com a causa de desheretament. La privació de la potestat ha de ser decretada judicialment però no cal que sigui sentència ferma perquè es pot acordar cautelarment la seva suspensió.

No ha de ser necessàriament completa, sinó que serà total o parcial depenent del grau d'incompliment dels deures de cuidar i de la imputabilitat del progenitor o fill legítim. Per tant, l'incompliment dels deures inherents a l'exercici de la potestat parental és aquell que posa en perill la seguretat, la salut i l'educació del menor.

²² [De un lado se hace preciso que el menor participe en la concreción de su propio interés, lo que se ha dado en denominar “determinación consciente y responsable de la propia vida”. Y de otro se hace necesario proteger “el ser y esencia de la persona” asegurando al menor la protección que se merece todo ciudadano en el reconocimiento de sus DDFF”]. Miralles Gonzalez, Isabel (2004), “El interés del menor y la privación de la patria potestad”, *Aranzadi Civil*, 2. p. 2003.

Ara bé, la privació ha de ser excepcional i no seria efectiu qüestionar la potestat al progenitor quan aquest no tingui suficient capacitat econòmica per fer front als aliments del fill. Així ho estableix l'Audiència Provincial de Tarragona²³: *“para la aplicación de una medida de tanta envergadura respecto a las consecuencias legales que se derivan tanto para el menor como para el padre, es preciso, según ha declarado la jurisprudencia, que el incumplimiento por el progenitor de las prestaciones económicas sea obligado, posible y voluntario”*

La privació no és per sempre sinó que pot ser una situació temporal, i és així com el legislador català recolza la recuperació posterior d'aquesta, i també per sentència (article 236-7).

Per tant, el CCCat permet desheretar els fills legítims que se'ls hi ha suspès la potestat parental encara que no s'hagi confirmat per sentència ferma la suspensió. Ara bé, i com hem dit al principi, és d'obligat requeriment que la causa sigui imputable a la persona suspesa o privada de la potestat parental.

3.2.5 L'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si es per una causa exclusivament imputable al legitimari

És la nova causa de desheretament per excel·lència de la recent Llei 10/2008 de 10 de juliol del llibre quart del Codi Civil de Catalunya relatiu a les successions. Causa que es troba regulada a Catalunya i no a la resta d'Espanya, cosa que provoca certes disputes i que, per resoldre situacions especialment greus, molts tribunals espanyols es remeten a qualsevol altre causa de desheretament, per exemple, la de maltractament. La majoria de vegades equiparen l'absència de relació amb el maltractament psíquic degut a la falta de regulació fora de la jurisprudència catalana.

Per això, un dels objectius del treball és estudiar i analitzar aquesta nova causa, quin impacte ha provocat, com s'interpreta en l'ordenament català i com ho solucionen a la resta de l'estat espanyol.

El món que estem vivint actualment és molt diferent del que es vivia uns anys enrere. Actualment es caracteritza per l'augment de ruptures matrimonials, l'allargament de vida, la deslocalització de les empreses i de les persones i, consegüentment això, ho pateix directament la família ja que, totes aquestes causes, han portat a que totes

²³ SAP Tarragona 24.02.1992 (AC 1992/372).

aquestes persones que es troben unides directament, deixin de relacionar-se. És per això que neix aquesta causa i que l'anirem desenvolupant al llarg del treball.

Pel que fa les ruptures matrimonials, cada vegada n'hi ha més però menys formalitzades judicialment. És a dir, degut a la crisi econòmica que estem patint actualment moltes parelles es veuen amb l'obligació de romandre i viure juntes degut a la falta de poder econòmic. Qualsevol divorci o separació és un esforç patrimonial i això provoca moltes tensions i per tant, la pèrdua de relacions familiars. És com l'expressió “*el peix que es menja la cua*”, en el sentit de que la crisi provoca que moltes persones que vulguin divorciar-se o separar-se no puguin, i que la tensió que provoca conviure o seguir casat afecta a tota la família fins a crear un nucli social cada vegada més reduït²⁴.

ANY	NUL·LITATS	SEPARACIONS	DIVORCIS	TOTAL	TAXES/1.000 HABITANTS
2005	168	64.028	72.284	137.044	3,1
2006	174	18.793	126.952	145.919	3,3
2007	150	11.583	125.777	137.510	3,0
2008	142	8.761	110.036	118.939	2,6
2009	127	7.680	98.359	106.166	2,3
2010	140	7.248	102.933	110.321	2,4
2011	132	6.915	103.604	110.651	2,3
2012	133	6.369	104.262	110.764	2,4

Durant l'any 2012 es van produir un total de 110.764 nul·litats, separacions i divorcis, el que va suposar una taxa de 2,4 per cada 1.000 habitants.

Per tipus de procés, es van produir 104.262 divorcis (un 0,6% més que l'any anterior), 6.369 separacions (un 7,9% menys) i 133 nul·litats (un 0,8% més).

Els divorcis van representar el 94,1% del total, les separacions el 5,8% de i les nul·litats el 0,1% restant

²⁴ Font: INE (<http://www.ine.es/prensa/np800.pdf>)

L'allargament de vida és una realitat innegable. Així ho mostren les estadístiques següents a Espanya, les quals es basen en persones de l'edat de 80 anys²⁵:

ANY	TAXA MORTALITAT
2005	53,557.007
2006	48,554.748
2007	49,236.272
2008	47,270.511
2009	46,971.898
2010	44,422.194
2011	43,842.415

Els números parlen per sí sols i és que en 6 anys, la taxa de mortalitat a Espanya ha baixat a 10.000 persones menys.

És una de les moltes més raons per les que neix l'absència de relació familiar, ja que com més gran sigui i més anys visqui necessitarà de més assistència i observació cosa que, no està per la mà de molts familiars. D'això ens referim quan parlem “*d'abandonament dels nostres ascendents*”.

Fins ara hem vist les possibles causes que condueixen a l'absència de relació. Ara bé, on és el límit? Quan es dóna exactament? Podem considerar un fill que està fora tot l'any i no va casa ni per festes ja és causa suficient per desheretar-lo? Hauríem d'equiparar l'absència de relació amb el mal comportament?

Són preguntes que ni la jurisprudència es posa d'acord a l'hora d'acceptar o rebutjar la causa.

Moltes vegades pot arribar a ser fàcil per la mala conducta i la intencionalitat d'estar fent-ho malament, però n'hi ha d'altres que, des d'un principi, les coses “han estat així”.

²⁵ Font: INE (<http://www.ine.es/jaxi/tabla.do>)

Per exemple, un fill que gairebé no sap del seu pare biològic, no és que no vulgui no tenir relació sinó que no sap on para o simplement ni el coneix però no deix de ser una absència de relació entre els dos familiars.

A continuació parlarem d'aquesta nova causa més detalladament, de la dificultat a l'hora de provar-la així com de les injustícies que poden arribar a causar-se.

4. La regulació de l'article 451-17 e)

La regulació d'aquest nou apartat de l'article 451-17 és una incertesa pels tribunals competents per resoldre d'aquests litigis. Hi ha determinats conflictes familiars que no arriben a concloure en episodis de violència física o psíquica però que suposen una ruptura familiar. És per això, i com hem dit abans, que molts tribunals per analogia associen aquest trencament amb el maltractament.

Per això, la nova causa de desheretament podria omplir aquests forats on la interpretació és bastant discrecional. Situacions en què hi ha desafecte, distanciament o animadversió familiar.

El nou text legal presenta i exigeix tres requisits²⁶ per a que es compleixi aquesta absència de relació:

- La causa ha de ser coneguda → que sigui manifesta.
- La causa ha de ser continuada → no es poden donar fases d'alteració en la relació, sinó que sempre ha d'existir l'absència d'afectivitat.
- La causa ha de ser exclusivament imputable al legitimari → no és causa de desheretament si és el causant el que ha donat lloc a aquesta ruptura familiar.

Els dos primers requisits es refereixen a que cal que es produeixi més d'una vegada en concret el distanciament i l'absència entre les parts, és a dir, que no es quedi en moments tensos concrets que tot i així, segueixin tenint contacte i un mínim de relació personal.

Per tant, per desheretar, cal que sigui al llarg del temps i que sobretot sigui abans de la mort del causant, ja que després no tindria cap sentit.

²⁶ Així ho senyala la SAP Tarragona 18.12.2013 (JUR 2014/21780).

El tercer i últim requisit és que la culpa sigui exclusiva al legitimari, per tant, ens dóna a entendre que no podrem desheretar quan sigui imputable al causant o per una part al legitimari, ja que com hem dit ha de ser exclusiva.

La sentència de l'Audiència Provincial de Tarragona²⁷ desestima un recurs d'apel·lació al·legant la falta d'exclusivitat del legitimari: *“El amplio esfuerzo probatorio de la parte recurrente y su reiterada exposición relativa a la falta de contacto del actor con su abuelo, así como respecto de los desvelos y atenciones prestadas por recurrente, lo cierto es que no logra desvirtuar a la apreciación efectuada por la sentencia recurrida en orden a que no aparece acreditada que la causa de la falta de relaciones familiares entre el causante y su legitimario haya sido imputable exclusivamente al último pues como pone de manifiesto la sentencia recurrida y aquí ratificamos, existen claros indicios de rechazo del legitimario por el causante, no solo por los epítetos que le dirige sino por las claras manifestaciones de sospecha de ser hijo de su padre, es decir el nieto del causante, por lo que se impone el rechazo de la apelación”*.

És molt difícil deixar en mans del legislador la valoració i interpretació de l'efecte i l'amor que comporta el simple fet de ser pare i fill, ja que cada família és un món i cadascú mostra la seva estima de manera diferent.

La funció del progenitor cap al seu descendent és vetllar pel seu benestar, pels aliments, per l'educació, per l'assistència, pel respecte, i la dels fills cap els pares?

Les funcions dels pares es desagraeixen quan els fills els rebutgen fins a lesionar la dignitat del progenitor. Existeix un cas que, òbviament, no es refereix a la causa del CCCat, però la idea subjacent és la mateixa. Ens referim a una sentència l'Audiència Provincial de Badajoz²⁸ en que les filles del causant li van negar els aliments a més d'exercir-li un maltractament d'obra, és a dir, una falta d'assistència sanitària i personal tot i el coneixement de la malaltia que patia: *“Por su parte, la también testigo Marcelina, amiga de sus hijas, declaró que pudo presenciar cómo estas ni siquiera le dirigían la palabra a su padre, en público negaban su paternidad y afirmaron que les dispensaba un trato despectivo”*.

Evidentment, la Sala va entendre que es va produir una negativa d'aliments a més d'un maltractament d'obra cap el causant, cosa que el va portar al desheretament.

²⁷ SAP Tarragona 18.12.2013 (JUR 2014/21780).

²⁸ SAP Badajoz 03.03.2003 (JUR 2003/128167).

Així doncs, l'Audiència va confirmar-li la causa de privació de la legítima rebutjant el recurs presentat per les filles.

Com aquest cas, n'hi ha d'altres en que és inexistent l'afectivitat entre el causant i el legitimari: *“La demandante se desentendió realmente de sus abuelos y el dato de que durante un tiempo la hija de la actora, biznieta de aquellos, fuera a visitarlos con cierta frecuencia, en nada obsta a la realidad de la efectiva desatención por parte de la demandante. En cuanto a las injurias de palabra, no sólo deben de quedar igualmente acreditadas, sino que han de ser graves, y si bien debe reconocerse que existieron expresiones salidas de tono incluso ofensivas en los muy concretos supuestos a que alauden los testigos, no puede olvidarse el ambiente en que se desarrollaron”*²⁹.

Aquesta sentència va íntimament relacionada amb l'allargament de vida dels nostres avis explicat abans. I és que la vida ciutadana, els desplaçaments o els compromisos han fet néixer una situació d'abandonament als nostres ascendents fora de l'àmbit familiar (en centres o sols a casa).

Totes aquestes situacions han provocat al legislador català a afegir aquesta causa de desheretament que segurament, serà una de les més utilitzades més endavant, tot i que, el mateix preàmbul de la Llei 10/2008 reconeix a dificultat a l'hora de provar aquesta causa.

Cal remarcar que aquesta causa de desheretament està íntimament relacionada amb el fonament de la llegítima en la solidaritat familiar, de manera que si no existeix tracte familiar entre causant i legitimari, es perd la raó de ser de la llegítima³⁰.

És a dir, que perquè existeixi un tracte familiar ha de romandre una relació de continu contacte entre el testador i els seus descendents, que comparteixin vivències de tal manera que qualsevol esdeveniment desperti diferents sentiments entre ells. Per això, accions com “hola” i “adéu” i a continuació ignorar, no significa que existeixi relació i tot això és el que tindran en compte els tribunals a l'hora d'estimar o desestimar la causa de desheretament “e)” del 451-17 del CCCat.

²⁹ SAP Asturias 12.03.2007 (JUR 2008/43795).

³⁰ Del Pozo Carrascosa, Pedro, Vaquer Aloy, Antoni, Bosch Capdevila Esteve (2012), *Derecho civil de Cataluña: derecho de sucesiones*, Madrid: Marcial Pons. p.402.

Antoni Vaquer afirma que no són tantes les sentències en que es resolen causa de desheretament, el que permet suposar que en la pràctica els causants que desitgin privar de la legítima als seus fills no són la majoria.

Vaquer fa una recerca del terme “desheretament” en base a dades del CENDOJ i apareix un resultat de 79 sentències des de 1997 en que apareix el terme desheretament i no totes tenen com a nucli aquesta institució. A elles s’afegeix les 48 que obté la recerca per “preterició”, que inclou també la errònia en la que està absent la voluntat de privar de la legítima³¹.

En aquest sentit, basant-nos en les estadístiques de Vaquer, la majoria respecta el dret a la llegítima. Hi ha molts més casos de preterició que de desheretament. Per això, sumar-li una causa més al 451-17, de moment, no serà un gran benefici per nosaltres, sinó que sembla més un benefici pel legislador, de manera que podrà cobrir els casos que per analogia es remetia a altres causes del 451-17.

Lamarca i Marqués³² expressa el rebuig d’aquesta causa: *“segurament que molts testadors consideraran que se’ls fa justícia al permetre’ls desheretar als fills amb els quals no tenen cap relació”*.

Probablement tingui raó, però perquè es compleixi la causa haurà de ser manifesta, continuada i imputable exclusivament al legitimari i, per tant, considero que el testador, dins dels requisits legals, és lliure de protegir i repartir la legítima com cregui.

Ara bé, tant aquest autor com el preàmbul de la Llei 10/2008³³ reconeixen la dificultat probatòria en el cas que realment no sigui justa la causa de desheretament.

La dificultat probatòria moltes vegades pot conduir al desheretament injust ja que moltes causes de desheretament són impugnades als jutjats a través del principi de la càrrega de la prova. El desheretament injust també és pot impugnar, per tant, el legitimador gaudeix d’un repertori d’accions que, encara que moltes vegades siguin inútils degut a la dificultat i als pocs fonaments en que es pot sostenir (perquè quasi tot

³¹Vaquer Aloy, Antoni. (2013), “Desheredación por falta de relación familiar y libertad de testar: a propósito de la nueva causa de desheredación del artículo 451-17 e) del Código Civil de Cataluña”, en *Homenaje al profesor Carlos Vattier Fuenzalida*, Cizur Menor: Aranzadi, pp. 1153-1172.

³² Lamarca i Marqués, Albert (2009), “Relacions familiars i atribucions successòries legals. Llegítima i quarta vidual al llibre IV del Codi civil de Catalunya”, en *El nou dret Successori del Codi Civil de Catalunya*- Materials de les Quinzenes Jornades de Dret Català a Tossa, Girona. p. 293.

³³ “El precepte pot ser font de litigis per dificultat probatòria del seu supòsit de fet, que pot conduir el jutgador a haver de fer suposicions sobre l’origen de desavinences familiars”.

és en paraula), la seva posició mai restarà en indefensió podent utilitzar els mecanismes legals que li proporciona el legislador.

4.1 La dificultat de la prova de l'article 451-17 e)

Partim de la base del punt anterior que la prova serà estimada quan la manca de relació familiar compleixi els tres requisits següents:

- Que sigui manifesta, és a dir, exterioritzada.
- Que sigui continua en el temps.
- Que sigui per una causa exclusivament imputable al legitimari.

Com s'ha senyalat anteriorment, la dificultat probatòria de la causa pesa sobre l'hereu i no sobre el legitimari exclòs. És així perquè aquest últim només caldrà que negui la causa presumptament injusta i serà l'hereu el que haurà de provar "l'absència d'afecte". Estem davant d'un buit legal consistent en una prova relativa, lliure i poc demostrable ja que les relacions familiars es donen dins de la intimitat de cada una d'elles, fent impossible la plena certesa pel jutge que ha de decidir sobre el caràcter just o injust de la causa de desheretament. Per tant, què pot ajudar l'hereu i, conseqüentment, el jutge? Ajudaria, per exemple, que l'absència d'afectivitat existís des de sempre i que fos pública per tota la família, és a dir, que tots coneguessin la manca de relació entre el causant i el seu legitimari. Així, podria utilitzar algun dels familiars com a testimoni per enriquir el contingut de la prova.

Ara bé, no tots tres requisits que exigeix el CCCat són tan fàcils de provar. El cas de la "continuïtat" en qualsevol moment pot arribar a la ruptura. Ens remetem a allò que exposa l'advocat Juan Ramón Rofes³⁴ interpretant la hipòtesi següent:

Suposem el cas d'un pare que és visitat pel seu fill, el qual no tenia notícies seves des de feia uns quants anys com a conseqüència d'una enemistat produïda per una baralla dins del nucli familiar. El retrobament es produeix en presència de varis familiars i pare i fill reaccionen amb una abraçada. El lògic, és que els familiars pensessin que la relació pare-fill és plenament afectiva. Cas contrari seria si el pare rebutgés l'abraçada i s'adrecés al fill amb males formes.

³⁴ Rofes, Juan Ramón (2011), "Las causas de desheredación en el Código Civil de Cataluña", *Lo Canyeret*. 70. p.25.

Per tant, vist aquest exemple, és molt fàcil que la continuïtat deixi d'existir simplement per un gest.

Una manifestació agradable entre pare i fill trenca tots els esquemes d'absència de relació continuada, en canvi, el rebuig d'una de les dues parts demostra l'existència de la mala relació de forma regular.

Per altra banda, l'exclusivitat de la culpa al legitimari és més difícil provar-la. El jutge no pot arribar a saber si l'absència d'afectivitat ha sigut creada per un tercer, encara que aquest ho hagi fet de forma inconscient. Per tant, tot i existint inconsciència de la persona aliena, la culpa deix de ser plenament imputable al desheretat.

A la pràctica és gairebé impossible provar aquest requisit, quant, realment, si es dugués a terme una interpretació estricta d'aquest, provocaria la desestimació directa de la causa de desheretament. En conclusió, la participació d'un familiar en la manca de relació entre el causant i el legitimari, queda dins el nucli familiar (si no és molt exterioritzat), sent molt difícil pel jutge atribuir la culpa exclusiva al desheretat.

És per tot això que la nova regulació al Codi Civil Català de l'article 451-17 e) és molt difícil de provar però, per altra banda, ha sigut necessària per aquells casos en què no existia ni maltractaments ni denegació d'aliments i que, per tant, impedia al causant llibertat per desheretar. A més, en conseqüència d'aquesta nova causa, és ben segur que augmentaran els desheretaments a Catalunya.

Aquesta nova regularització que augmenta les opcions testamentàries a Catalunya, les redueix a Espanya, degut al buit legal en els supòsits de males relacions familiars.

És cert que quan es presencien petits maltractaments, per analogia, ho remetent a les causes que sí estan regulades al Codi Civil Espanyol. Però quan és clara l'enemistat entre causant i legitimari, el desheretament és desestimat.

L'Audiència Provincial de Granada³⁵ es va trobar en aquest cas i ho va resoldre així: *“Como bien señala el Juzgador de Instancia, lo más que ha quedado probado es la mala relación entre ambos y la falta de lazos de efecto que les unía motivada por ciertas desavenencias familiares. Por esto no constituye por sí misma causa de desheredación, máxime ante el carácter restrictivo que se viene concediendo a dicha*

³⁵ SAP Granada 11.10.2012 (JUR 2013/10194).

institución, que no se proclama el Art. 848 del Cc, sino también abundante jurisprudencia, orientada en la defensa de la sucesión de la legítima, no admitiéndose ni la analogía, ni la interpretación extensiva.”

Per tant, la prova fora de Catalunya consisteix en la demostració de presumptes maltractaments o injúries greus que, si no s'acrediten, el desheretament esdevé ineficac (si no n'hi ha cap altre que estigui regulada al codi civil espanyol).

El ventall de possibilitats a Catalunya per desheretar creix, però la poca pràctica i la dificultat probatòria fa pensar si és útil o no. Només ho sabrem amb l'experiència dels anys si aquesta causa, una mica difusa, provoca més desestimacions de la causa.

4.2 El desheretament injust

L'article 451-21 del CCCat recull els supòsits que s'han de complir perquè el desheretament sigui injust:

- a) Si no es compleixen els requisits que estableix l'article 451-18 del CCCat.
- b) Si no s'arriba a provar la certesa de la causa, en cas que el legitimari la contradigui (una de les possibles conseqüències de la dificultat de la prova de la nova causa de desheretament, és que pot ser injust).
- c) Si el causant s'havia reconciliat amb el legitimari o l'havia perdonat.

El desheretament injust, un cop s'ha reconegut, el legitimari podrà reclamar allò que per legítima li correspon, però no pot anar més enllà.

Ribot Igualada³⁶ ho raona implícitament de manera que si el legitimari rep mitjançant donacions entre vius el que li correspon per llegítima no té dret a reclamar res més i haurà d'imputar a la seva llegítima les donacions que siguin imputables. És a dir, que si al desheretat se li ha atribuït en aquella successió un llegat o se l'havia beneficiat indirectament amb un mode, la ineficàcia del desheretament comporta que les atribucions rebudes es consideren fetes a títol de pagament de llegítima i no fetes a un estrany.

³⁶ Ribot Igualada, Jordi, “Comentaris dels articles 451-17 a 451-22 (Desheretament)”, en J. Egea Fernández, J. Ferrer Riba (dir.) (2009), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Barcelona: Atelier. p.1417

El desheretament injust té els mateixos efectes que la preterició intencional, és a dir, el desheretat injustament té el dret d'exigir el que per legítima li correspongui³⁷.

Per posar-nos en situació, la preterició és quan el causant no ha fet cap atribució en concepte de llegítima però tampoc no ha desheretat (451-16 CCCat).

Podríem dir que és un "oblit". La preterició com a tal no es pot impugnar com a desheretament injust, ara bé, si és de forma intencional sí. Per tant, si el causant utilitza la fórmula de "preterició" per amagar les seves intencions, i el que realment existeix és intenció d'excloure, el legitimari s'exonerarà de la càrrega de la prova i tampoc es trobarà pressionat pel termini específic per impugnar-ho (prescriu al cap de deu anys de la mort del causant, article 451-16.1 CCCat).

D'altra banda, la preterició errònia també es podrà impugnar en el sentit que és lògic pensar que sense l'error del causant, la disposició successòria d'aquest hauria sigut més beneficiosa pel legitimari.

Aquestes dues figures (preterició errònia i intencional) i els seus efectes no són exactes als del desheretament injust.

Així ho conclou l'Audiència Provincial de Barcelona³⁸ en una de les seves sentències: *"distingue el Codi, entre preterición"intencional" y "preterición errónea" (no existe la calificación de justa o injusta), en ambos casos omisión del legitimario en testamento sin que el mismo haya recibido atribución alguna en concepto de legítima, pero atribuyéndoles diferentes efectos:*

a) la intencional - omisión en el testamento de un heredero forzoso, a sabiendas de su existencia - no produce efecto alguno y el legitimario puede exigir lo que por legítima le corresponda (la legítima les corresponde por ley);

b) es errónea (o "no intencional") "cuando el legitimario preterido es un descendiente del causante que ha nacido o ha devenido legitimario después de haberse otorgado el testamento o un descendiente cuya existencia el causante ignoraba en el momento de testar" En cuyos casos, el legitimario preterido tiene acción para pedir la ineficacia (dice el CS "nulidad") del testamento.

³⁷ Ysàs Solanes Maria, en M^a del Carmen Gete-Alonso (dir.) (2011), *Derecho de sucesiones vigente en Catalunya*, (3a.ed.), Valencia: Tirant lo Blanc. p.246.

³⁸ SAP Barcelona, secc 13^a, 6.11.2013 (JUR 2013/384920).

Hem de deixar clar, que les pretericions intencionals o errònies no es qualifiquen de desheretament injust, sinó que els efectes són els mateixos en el sentit que podran demanar la part de la llegítima que els hi pertoca, ara bé, en el cas de les pretericions errònies, es podrà demanar la *ineficàcia del testament* cosa que en el desheretament injust i en les pretericions intencionals només es podrà sol·licitar la llegítima que els hi correspon (article 451-21.2 CCCat).

Per tant, el desheretament serà injust si es donen els tres supòsits de l'article 451-21 del CCCat: si no es compleix les disposicions de l'article 451-18, 451-17 ni 451-20.

Per altra banda, el desheretament just priva el legitimari de la seva llegítima. A més, en el supòsit d'obrir la successió intestada i el desheretat fos cridat, haurà de ser exclòs d'acord la voluntat del causant testador. Jesús Gómez³⁹ exposa un exemple que ens ho fa més entenedor: A institueix com hereu al seu cònjuge B, substituint-lo vulgarment pel seu germà C. I deshereta, per no haver-li prestat aliments al seu fill D. Un cop mort A, B li ha premort, pel que es crida a C; però aquest repudia l'herència. Com no hi ha més substituïts vulgars, s'ha d'obrir la successió intestada, per la qual es cridaria a D, per ser el primer en l'ordre de succeir.

D haurà de ser exclòs de l'herència: si A no el va voler ni tant sols com legitimari, seria vulnerar la seva voluntat que acabaria sent hereu intestat.

Així doncs, si el legitimari desheretat impugna el desheretament al·legant la inexistència de la causa, serà l'hereu qui ho haurà de provar.

Per això, diem que la dificultat de la prova de l'apartat e) de l'article 451-17 serà molt més elevada a l'hereu, ja que l'absència de relació és coneguda per un nucli molt reduït de la família i, a més, cadascú té la seva manera d'interpretar la manca d'afectivitat entre dos familiars, cosa que fa molt difícil la prova davant el jutge. Per altra banda, serà més senzill pel desheretat, que només haurà d'impugnar-ho al·legant la inexistència de la causa.

L'Audiència Provincial de Tarragona⁴⁰, en una de les seves sentències, recull tots els preceptes comentats fins ara en aquest punt: “*Por tanto, no habiendo acreditado la parte demandada la certeza de la causa de desheredación establecida en el testamento,*

³⁹ Gómez Taboada, Jesús (2013), *Derecho de sucesiones: teoría y práctica*, Valladolid: Lex nova. p.407.

⁴⁰ SAP Tarragona 12.12.2007 (JUR 2008/72127).

y produciendo el desheredamiento injusto los efectos de la preterición intencional (artículo 368 CSC : "El desheredamiento injusto, o sea, hecho sin expresión de causa, o por una causa cuya certeza, de ser contradicha, no sería probada, o por una causa que no sea ninguna de las señaladas por la ley, producirá los efectos de la preterición intencional"), el legitimario Sr. Jose María tiene derecho a exigir lo que por legítima le corresponde, sin que ello de lugar a la nulidad del testamento".

Ara bé, quan existeix reconciliació o perdó, la prova ja no estarà en mans de l'hereu sinó que ho haurà de justificar el desheretat. Per tant, el desheretat impugna i prova (article 451-20.2 CCCat). A més, la reconciliació del causant amb el legitimari que ha incorregut en causa de desheretament, sempre que sigui per actes indubtables i el perdó concedit en escriptura pública (això és el que haurà de provar el desheretat si impugna el desheretament), el deixaran sense efecte, tant si la reconciliació o el perdó són anteriors al desheretament com si són posteriors (article 451-19.1 CCCat).

En conclusió, un cop reconegut el desheretament injust, el testament conserva tota la seva vigència en virtut del principi de conservació del testament i de primacia de la voluntat del causant (articles 422-2 i 422-5 CCCat), pel que l'hereu haurà de satisfer la llegítima que li reclami el desheretat injustament, i els seus interessos des del moment en què va interposar la demanda⁴¹.

4.3 Consideracions de la falta de relació familiar

La nova regulació de l'apartat e) mostra uns tribunals catalans empatitzats amb la llibertat dels causants, amb el benestar a l'hora de reconèixer aquestes realitats socials i amb la modernització de la doctrina, que, a mesura que passen els anys, és més flexible a l'hora de valorar les causes invocades.

El que és evident és que la nova causa de desheretament tomba la interpretació del TS⁴² quan es referia al "camp moral" per valorar les actituds distants entre els pares i els fills.

Tot això provocarà la debilitació de la llegítima i l'augment de la llibertat de testar. Hi ha certes contraposicions a l'hora d'entendre la introducció de "l'absència de relació familiar".

⁴¹ Mirabent Jou, Lluís, "La legítima", en Encarnación Roca (coord.) (2011), *Sucesiones: Libro IV del Código Civil de Cataluña*, Madrid: Sepin, p. 1154.

⁴² STS 28.06.1993 (RJ 1993\4792).

Per una banda, Lamarca⁴³ exposa que és un dels últims intents de salvar la llegítima i palesa la por a la seva abolició mitjançant la fugida vers una clàusula general per apaivagar la mala consciència del legislador davant certs grups de casos.

En canvi, Vaquer⁴⁴ recolza que es reconeix la llibertat de testar del causant, per tal que, privant de la llegítima a qui no ha mantingut el tracte familiar, pugui afavorir a aquell dels seus descendents o al cònjuge o al convivent que millor l'hagi atès.

Des del meu punt de vista, em decanto més pel segon autor, en el sentit que és necessari (i a mesura que passen els anys, cada vegada més) que augmenti la llibertat de testar perquè al cap i a la fi és el seu patrimoni i com a propietari de tal té la facultat per decidir qui l'hereta en funció del tracte que ha rebut al llarg de la seva vida.

No seria “just” que familiars que gairebé no n'ha tingut relació o que n'ha rebut maltractes (tant en el sentit psicològic com físic) es beneficiïn dels béns del causant, de manera que es deixi llibertat a aquest per decidir la seva última voluntat.

Per altra banda, aquesta llibertat ha de tenir uns límits. Com ja s'ha explicat, el testador no cal que sigui precís a l'hora de desheretar sinó que deixa en mans de l'hereu la càrrega de la prova.

El fet que no sigui precís i no es digui a les clàusules de desheretament del testament les causes per les que s'exclou el legitimari, ens fan pensar en dues situacions:

- Que el testador realment no vol desheretar, ja que la prova és molt més difícil per l'hereu perquè ha de justificar d'alguna manera l'absència d'afectivitat per a que es compleixi la clàusula. José Sospedra⁴⁵ remarca la dificultat per l'hereu a l'hora de provar la causa que el testador escriu al testament. Estableix que es tractaria d'una qüestió de fet, constatació de la qual dependria de les proves amb les que es comptessin (testificals essencialment).

⁴³ Lamarca i Marqués, Albert (2009), “Relacions familiars i atribucions successòries legals. Llegítima i quarta vidual al llibre IV del Codi civil de Catalunya”, en *El nou dret Successori del Codi Civil de Catalunya*- Materials de les Quinzenes Jornades de Dret Català a Tossa, Girona. p. 293

⁴⁴ Vaquer Aloy, Antoni (2009), “Desheredación por falta de relación familiar y libertad de testar: a propósito de la nueva causa de desheredación del artículo 451-1.e) del Código Civil de Cataluña”, en *Homenaje al profesor Carlos Vattier Fuenzalida*, Cizur Menor: Aranzadi. pp. 1153-1172.

⁴⁵ Farrero Rúa, Belén, Holgado Esteban, Juan, De Paula Puig Blanes, Francisco, Sospedra Navas, Francisco José (2013), *Comentarios al Código Civil de Catalunya, II, (2a. ed.)*, Pamplona: Aranzadi, SA. pp. 424-425.

- O, tot al contrari, que és una vulneració del dret a la llegítima en el sentit que és tan fàcil com transcriure una de les cinc causes de desheretament del codi civil català sense cap tipus de justificació.

Per tant, pot suposar tant un perjudici pel causant com pel legitimari. Per això, hauria de figurar un llistat o una redacció de la justificació per la qual el causant decideix desheretar, en base a una de les cinc causes de desheretament de l'article 451-17 del CCCat.

Lluís Jou Mirabent⁴⁶ coincideix que seria necessari transcriure una al·legació més o menys concreta de la conducta i que no es limiti a dir “deshereto al meu fill (...) per causa de l'article 451-17 e)” o “per absència manifesta de relació familiar”. Sinó que seria prudent indicar, per exemple, que “des d' aproximadament l'any X no té cap relació amb el seu fill (...) i això, no obstant, d'haver intentat reprendre el tracte amb ell”.

Per tant la nova causa de desheretament té una sèrie d'avantatges i d'inconvenients⁴⁷:

- El precepte pot ser litigiós per la dificultat de la prova del seu supòsit de fet. A més, pot conduir al jutgador a haver de fer suposicions sobre l'origen de desavinences familiars.
- Per altra banda, aquesta nova causa, permetrà una millor valoració, en termes més estrictes, de la causa tercera de desheretament, que, a vegades, va ser emmotllada a supòsits de pèrdua de llaços familiars.

5 Anàlisi jurisprudencial

Al llarg del treball, hem estat remarcant la nova causa de desheretament inclosa al llibre IV del Codi Civil de Catalunya relatiu a les successions, i per altra banda, la manca de regulació d'aquesta causa al Codi Civil Espanyol, provocant un buit legal en desheretaments per absència de relació familiar.

⁴⁶ Mirabent Jou, Lluís, “La legítima”, en Encarnación Roca (coord.) (2011), *Sucesiones: Libro IV del Código Civil de Cataluña*, Madrid: Sepin. p. 1145.

⁴⁷ Preàmbul de la Llei 10/2008 de 10 de juliol del llibre quart del codi civil de Catalunya relatiu a les successions.

Per això, és adequat realitzar un estudi jurisprudencial tant de les autoritats judicials catalanes com les de fora de Catalunya, per analitzar les resolucions corresponents en base a la nova causa de desheretament, i per saber, a més, què resolen els jutjats quan es troben en situacions d'absència d'afectivitat familiar.

Per mantenir un ordre, primer tractarem la jurisprudència catalana i després la castellana.

5.2 Catalunya

5.2.1 SAP T 28.01.2014⁴⁸

Quan parlem de la causa de desheretament de l'article 417-51 e), no hem de pensar exclusivament en termes "successoris", sinó que l'absència de relació familiar també pot ser motiu per extingir la obligació d'aliments.

L'Audiència Provincial de Tarragona va resoldre un litigi d'aquestes característiques. Per posar-nos en situació, els antecedents de fet tracten d'un matrimoni divorciat format per Pablo i Ángeles, pares de Juan Ramón (21 anys) i Victorino (17 anys).

La sentència de divorci dictada pel Jutjat de Primera Instància nº1 de Valls (el 26 de febrer de 2007) va atorgar la guàrdia i custòdia del fill (ara major d'edat) dels litigants al pare, a més, d'una pensió d'aliments fixada en 150 € que havia d'abonar la mare per aquest fill. Mentre que, la guàrdia i custòdia del fill menor, Victorino, va ser atribuïda amb posterioritat (el 30 de juny de 2009) i en la que també, es fixava una pensió alimentària de 150 euros mensuals a satisfer per la progenitora Ángeles.

La secció 1 de l'Audiència Provincial de Tarragona resol el recurs d'apel·lació presentat per la senyora Ángeles, qui al·legant tres punts:

1. Expressa que no té cap tipus de relació amb el seu fill gran, Juan Ramón, des de fa set anys, circumstància que determina l'extinció de l'obligació de prestar aliments en base l'article 237-13 e) del Codi Civil Català. Aquest estableix que si l'alimentat incorre en una de les causes de desheretament de l'article 451-17 CCCat, encara que no tingui la condició de legitimari, la obligació de prestar aliments desapareix.

⁴⁸ Roj SAP T 17/2014.

2. Que no ha quedat provat que Juan Ramón, es trobi en període de formació cursant estudis, requisit establert per l'article 237-1 del CCCat ,que s'ha de complir per prestar aliments.
3. I per últim l'error en l'apreciació de la situació econòmica de l'apel·lant que, fixant la pretensió en 150 euros a favor del seu fill gran, provoca la infracció del que estableix l'article 237- 13 c)⁴⁹ CCCat.

L'al·legació que ens interessa és la primera.

La senyora Ángeles expressa el rebuig de prestar aliments a Juan Ramón invocant la falta de relació que té amb ell des de fa set anys i que per tant, l'eximeix de l'obligació dels 150 euros al mes en base l'article 237-13 e) del CCCat. L'apel·lant remet a la causa de desheretament del 451-17 e), així ho estableix quan exposa que la "*Sra. Ángeles no tiene relación alguna con su hijo Juan Ramón desde hace siete años, siendo ésta una de las causas de extinción de la obligación de prestar alimentos de acuerdo con lo dispuesto en el artículo 237-13.e) del Código Civil de Cataluña "El hecho de que el alimentado, aunque no tenga la condición de legitimario, incurra en alguna de las causas de desheredación establecidas por el artículo 451-17", y por remisión el artículo 457-17. 2.e) "La ausencia manifiesta y continuada de relación familiar entre el causante y el legitimario, si es por una causa exclusivamente imputable al legitimario"*".

L'Audiència Provincial de Tarragona, rebutja aquesta al·legació per varies raons:

1. La primera perquè la senyora Ángeles no fa menció d'aquesta causa a la contestació de la demanda, sinó que només al·lega l'article 237-13 fent referència a la precària situació econòmica en què es trobava. Així, posteriorment, a l'acte de la vista ja fa referència a l'apartat e) del 237-13. És així com el jutge estableix que "*Es por ello, que dicho motivo debiera rechazarse sin más, por cuanto la sentencia no se pronunció sobre el mismo, en la medida que no se había introducido como hecho controvertido la extinción de la obligación de prestar alimentos por la posible falta de relación manifiesta y continuada entre madre e hijo"*".

⁴⁹ "L'obligació de prestar aliments s'extingeix per la reducció de les rendes i del patrimoni de les persones obligades, de manera que faci impossible el compliment de l'obligació sense desatendre les necessitats pròpies i les de les persones amb dret preferent d'aliments."

És a dir, que la part apel·lant cau en l'error de no mencionar la possible causa e) de l'article 237-13, provocant l'efecte automàtic de desestimació d'aquesta al·legació per no haver sigut un fet controvertit en la sentència anterior.

2. A més a més, l'Audiència Provincial remarca que no ha quedat provada la imputabilitat exclusiva del fill en la manca de relació, d'acord amb l'exposició següent *“en ningún caso ha quedado probado que la ausencia de relación sea imputable exclusivamente al hijo de la apelante, pues la misma afirmó en el acto del juicio no saber nada de su hijo, tanto a nivel personal, como laboral o académico, sin que exista dato alguno que permita inferir que la voluntad de la madre ha sido la de comunicarse y tener constancia de la vida cotidiana de su hijo, sino todo lo contrario, una total pasividad ante tal situación prolongada durante siete años, lo que no puede convertirse en excusa para imputar la total responsabilidad de dicha ausencia de relación al hijo, y así exonerarse de la obligación legal que le viene impuesta como progenitora”*. Per tant, no pot recaure tota la responsabilitat el fill, ja que la mare mostra una actitud molt poc col·laboradora per reprendre la relació amb ell.

Per tant, hem vist relacionats els conceptes de “prestació d'aliments” amb “l'absència de relació familiar”, en el sentit que, aquesta última, pot provocar l'extinció de l'obligació sempre i quan es donin els tres requisits de la manca de relació familiar: manifestada, continuada i imputable, en aquest cas al fill.

5.2.2 SAP B 07.11.2013⁵⁰

L'audiència Provincial de Barcelona es va trobar amb un cas molt semblant però a l'inversa: dues filles que havien de prestar aliments a la mare.

En primera instància, la senyora Eulalia va demanar, en concepte d'aliments, 200 euros a les seves dues filles, Rita i Belinda, degut a la situació econòmica en què es trobava. La secció 12 de l'AP de Barcelona va estimar parcialment la demanda, cosa que va provocar que les dues filles apel·lessin la resolució.

Les filles al·leguen dos motius al recurs:

⁵⁰ Roj SAP B 12486/2013.

1. Indefensió al judici verbal després de la denegació dels mitjans probatoris tendents a demostrar l'abandonament que van patir quan, sent menors d'edat, van quedar sota custòdia del pare.
2. Subsidiàriament, l'error en l'apreciació de prova respecte a la situació al·legada per la part actora.

El Jutge de l'Audiència acaba revocant la primera al·legació i estimant parcialment la demanda pel segon motiu⁵¹.

Respecte el primer motiu i pel qual s'al·lega l'absència de relació amb la mare, les apel·lants, també justifiquen l' inexistència de prestació d'aliments en base l'article 237-13.e) CCCat.

Ara bé, un cop més, no hi ha suficient força probatòria ja que *“De la oposición a la demanda y de las alegaciones vertidas en el juicio se advierte una situación de desatención a las dos hijas por parte de la madre que pudo revestir características próximas a las causas de desheredación o indignidad sucesorias previstas legalmente como excepción a la prestación de alimentos al ascendiente. No obstante no dispone este tribunal de suficiente base probatoria para apreciar la concurrencia de las mismas ante la ausencia de prueba suficiente”*.

A més, tampoc van ser incorporades al procés les proves sobre les circumstàncies en les que es va produir el divorci respecte del seu marit i les causes de distanciament de les seves filles, ja que com diu la sentència *“puesto que éste es causa de desheredación (y de exención del pago de alimentos), únicamente si es imputable a quien los demanda”*. Per tant, no es pot provar la imputabilitat plena de la mare en relació a l'absència familiar. En conseqüència, es va desestimar aquest primer motiu.

Sembla que la dificultat probatòria de l'article 451-17 e) del CCCat és una realitat, ja que en la majoria de sentències es desestima l'al·legació d'absència de relació familiar degut la manca d'elements probatoris al respecte.

⁵¹ El recurs és estimat parcialment ja que no concorre situació de necessitat de la mare: se li va assignar, a la sentència de divorci, una pensió compensatòria a càrrec del marit i la propietat de la l'habitatge familiar .

5.2.3 SAP B 27.01.2014⁵²

Tot i així, en una altra sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona, s'acaba provant l'absència de relació familiar. En aquest cas ens trobem amb un pare, Abelardo, que en primera instància demanda els seus dos fills, Dionisio i Coral, per l'extinció de l'obligació de prestar-los aliments. La sentència en data de 26 de juny de 2012 va desestimar la pretensió de l'actor, cosa que va significar l'apel·lació del mateix per romandre en desacord amb la resolució.

La sentència desestimada en primera instància es basa en l'apreciació següent: *“al apreciar la concurrencia de la causa de extinción de la obligación alimenticia prevista en el art 237-13,1e) en relación con el art. 451-17,1e), ambos del CCCat, por ausencia manifiesta y continuada de relación familiar por causa exclusivamente imputable al padre”*. És a dir, perquè predomini l'article 237-13 e) en relació amb l'article 451-17 e), l'absència de relació ha de ser per causa exclusiva dels que reben els aliments, i en aquest cas, en primera instància s'ha apreciat que la causa és exclusivament al pare, al que ha d'atorgar els aliments. Per tant, no es compliria el precepte de l'article 237-13 e) del CCCat.

En fase d'apel·lació, l'actor nega haver-se desinteressat pels seus fills doncs, conseqüentment, no cabria l'aplicació de la causa d'extinció de l'obligació alimentària en que es basa la sentència per desestimar la seva demanda. Ara bé, el recurrent no va poder desvirtuar la fonamentació de la sentència ja que *“no pudo concretar la cuantía alimenticia que reclamaba ante la ausencia de relación con los demandados, hijos del actor, pues tal como reconoce el Sr. Abogado al inicio de la Vista, desconocía los datos económicos de los demandados, lo que no puede responder más que a la ausencia de relación que existe entre padre e hijos.”* Per tant, fins i tot el mateix advocat de l'actor, reconeix la ignorància del seu client en relació a l'*status* econòmic dels seus fills, cosa que significa, la no existència d'imputabilitat plena als fills, sinó que el pare també mostra una actitud de desatenció respecte d'ells.

Doncs bé, la mateixa sentència estableix que *“Debe pues acreditarse la concurrencia de los siguientes requisitos: Ausencia de relación entre padre e hijos. Que tal ausencia de relación sea manifiesta, esto es conocida por todos. Que sea continuada y constante en el tiempo. Que no haya relación ni trato entre ellos.*

⁵²Roj SAP B 1510/2014.

Y que la causa sea imputable exclusivamente al padre, sin intervención alguna de los hijos". La resolució de l'apel·lació té en compte que el distanciament entre pare i fills es va dur a terme feia, aproximadament, uns 30 anys quan els fills eren menors d'edat i el pare tenia l'obligació de tenir-los en la seva companyia, sempre que fos possible, assumint la responsabilitat de proporcionar-los la cura i l'atenció necessàries, així com assumir i proporcionar-los els aliments necessaris per la seva subsistència.

A més, es va acreditar que un dels fills, Dionisio, va deixar de conviure amb el seu pare als 17 anys, quan aquest, després de la mort de la seva mare, va començar la convivència amb una nova parella, quedant Coral amb ell, però passant a conviure amb els seus tiets materns quan el pare va passar a viure amb la segona parella.

El que realment justifica l'absència de relació imputable exclusivament del pare als fills, són els testimonis familiars, que, realment, són les persones més pròximes al nucli dels litigants:

- El tiet matern de Coral estableix que *"el actor entregó durante dos años una cierta cantidad para sus alimentos, dejando de entregar cantidad alguna el resto de los nueve años que la codemandada convivió con su familia, asumiendo él (el tiet) sus necesidades alimenticias, y dejando además, el padre de tener relación con sus hijos, más que de forma puntual. Queda pues, acreditado el incumplimiento de las obligaciones del actor para con sus hijos."*
- El cosí de l'actor manifesta que *"Convivía con él hasta que pasó a vivir con una amiga, la Sra. Elena con quien continúa conviviendo, y en cuyo residencia tiene el actor cubiertas sus necesidades alimenticias, tal como ésta refiere."*
- La cosina dels demandats afirma que *"no ha visto relación familiar alguna entre el actor y los demandados desde hace 5 o 6 años"*.
- La senyora Elena manifesta que *"el hijo Dionisio vino a comer un día de Navidad de hace tres años"*.

A més, els testimonis que aporta l'actor, el cosí i la senyora Elena, ratifiquen l'absència de relació, cosa que convenç al jutge quan diu que *"Por todo ello, y por considerar acreditada la imputabilidad exclusiva de la ausencia de relación entre el actor y sus hijos [...] es por lo que debe confirmarse la sentencia recurrida"*.

Per tant, l'acreditació d'absència de relació familiar és difícil però no impossible, de tal manera que els testimonis familiars són els que acaben demostrant si existeix o no relació entre pares i fills, ja que són les persones més pròximes al nucli familiar.

Aquesta nova regulació va ser introduïda a l'any 2008, cosa que ha provocat problemes extra temporals a l'hora de provar-la en via judicial.

5.2.4 SAP B 04.02.2014⁵³

L'Audiència Provincial de Barcelona va tractar un litigi d'aquestes característiques. En primera instància, Teodora i Issac van demandar a Zaida reclamant la part de la llegítima que els hi corresponia. La demanda instada pels perjudicats, va declarar desheretament injust i en conseqüència *“condeno a la demandada a satisfacer a cada uno de los actores la suma de 233.733,75€ en concepto de legítima, más los intereses legales desde la fecha de fallecimiento de la causante 31 de enero de 2010. Se imponen las costas a la parte demandada”*.

Aquesta resolució, estimava la pretensió de Teodora i Isaac, declarava injusta el desheretament del testament de la seva àvia, Apolonia. A més, senyalava que la causa de desheretament no existia legalment en el moment d'atorgar-se el testament.

Contra aquesta sentència, Zaida, va interposar recurs d'apel·lació mitjançant un escrit motivat. Aquesta part insisteix que el desheretament va ser just.

En el testament atorgat per Apolonia el dia 7 de novembre de 2007, deshereta els seus dos néts (Teodora i Isaac), per la causa de l'article 370.3 del CS de Catalunya (ja derogat) consistent a *“Haver negat aliments al testador o al seu cònjuge o als ascendents o descendents de aquell, quan existeix obligació de donar-los”*. Com que aquesta causa de desheretament no es va acreditar que concorregués, l'apel·lant pretenia al·legar la causa de desheretament de l'article 451-17.e) *“l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si es por una causa exclusivament imputable al legitimari”*.

L'Audiència Provincial, en base la fonamentació de l'apel·lant, va exposar que *“A parte de ser más que dudoso que concurriera la causa de desheredación que se dice, lo cierto es que como el testamento se otorgó el 7 de noviembre de 2007, antes de que entrara en*

⁵³ Roj SAP B 1464/2014.

vigor la Ley 10/2008, de 10 de julio, del libro cuarto del Código civil de Cataluña, relativo a las sucesiones, es aplicable la regulación anterior, que como se ha dicho no ha resultado acreditada”.

És a dir, tot i que l'antic CS de Catalunya actualment està derogat, com que el testament es va atorgar al 2007 (estava en vigor), podria aplicar-se. No obstant, la causa de desheretament no s'ha acreditat i per tant tampoc serveix per al·legar l'apel·lació.

En qualsevol cas, l'Audiència no accepta la causa de l'article 451-17.e) considerant que no és aplicable per raons temporals el llibre IV del Codi Civil Català (Llei 10/2008). Es regeix per les següents regles:

1. *“Ha de constar en un acto de disposición por causa de muerte (aquí, testamento, 369 CS);*
2. *Ha de designarse nominativamente el legitimario desheredado;*
3. *El desheredado ha de ser un legitimario;*
4. *Ha de expresarse la causa legal (una de las taxativamente enumeradas) en que se fundamenta el desheredamiento, de manera clara y terminante (relacionadas en el art. 370 CS), cuyas causas son de interpretación restrictiva, sin que quepa la analogía (STS 30.11.1975);*
5. *Ha de existir prueba de la causa que se alega para fundamentarlo y, de ser contradicha, la prueba de los hechos en los que el testador funda la desheredación corre a cargo del heredero pasivamente legitimado que sostiene la eficacia de la desheredación (STS 8.11.1976 , 31.10.1995 , STSJCat 24.4.2003);*
6. *La causa de desheredación ha de concurrir al tiempo del testamento en que se dispone.”*

Per tant, en base a l'última regla, la causa 451-17 e) no concorre al temps d'atorgament del testament, ja que fins el 2009 no va entrar en vigor com a nova causa de desheretament, i el testament es va atorgar el 2007.

Després de tractar varies sentències observem que normalment el què es dicta en primera instància coincideix amb la resolució de la fase d'apel·lació, és a dir, si els Jutges estimen en primera instància, difícilment desestimaran en segona i donaran la raó a l'altra part.

En el cas anterior, s'estima la demanda presentada per Teodora i Isaac en primera instància, i l'apel·lació en segona presentada per Zaida es desestima ja que es remet a la primera resolució. Díficilment les proves de primera a segona instància són diferents i per tant, no seran decisives, per canviar d'opinió.

5.2.5 SAP B 13.02.2014⁵⁴

Un dels tribunals que va dur a terme dita excepció que confirma aquesta regla va ser l'Audiència Provincial de Barcelona, ja que el que es va desestimar en primera instància, es va acabar estimant en apel·lació.

En primera instància es desestima la demanda de Dolores contra Gabriela, absolutent aquesta última de les pretensions exercides contra ella. L'actora apel·la la sentència per la que es desestima la petició de la demandant a fi de que es declari l' inexistència de la causa de desheretament de la testadora, Otilia, mare de l'actora, i es declari nul·litat parcial del testament, i es condemni a la demandada (hereva), a estar i passar per tal declaració.

Aquesta causa de desheretament que es vol declarar inexistent és la que contempla l'article 451-17.e) del CCCat. Dolores al·lega que s'ha efectuat una interpretació amplia d'aquesta causa a més, d'una valoració errònia de la prova.

El Jutge desvirtua el que s'ha resolt en primera instància de manera que *“Revisadas las actuaciones ha de concluirse, a diferencia con lo resuelto por la juzgadora de instancia, en que la causa de desheredación a la que se acoge la testadora, no puede surtir el efecto pretendido de negar el derecho legitimario de la actora. En efecto, como ahora se expondrá, en el supuesto planteado ha de prevalecer la intangibilidad de la legítima, frente al motivo de desheredación a que se acogió la testadora para privar a la heredera forzosa de sus derechos legitimarios, que sólo en supuestos excepcionales y probados fehacientemente por el heredero pueden surtir efecto.*

Un dels testimonis més objectius que compareix és la senyora Trinidad. Aquesta, va acollir a la causant i fins i tot, va trucar als serveis socials.

Exposa que la senyora Otilia, passava llargues temporades de convivència amb la filla i mantenien, aparentment, una relació cordial i pacífica.

⁵⁴ Roj SAP B 1280/2014.

Per altra banda la resta de testimonis proposats per l'apel·lant, no obstant, desconeixien les relacions internes entre mare i filla.

El tribunal fa referència al “camp moral” a què es refereix al TS quan parlem de falta de comunicació o de relació afectiva. Ara bé, no serà d'aplicació en l'actualitat al nostre ordenament jurídic donat que s'ha introduït com a nova causa de desheretament.

Així doncs, la Sala de l'Audiència interpreta l'aplicació de la nova causa de la següent manera: *“esta nueva causa en acogimiento a los cambios sociales que se han producido estos últimos años, por los graves abandonos de personas mayores en manos de terceros o en soledad, no por ello significa que esta causa, si bien progresista y respetuosa con la libertad del testador de excluir de sus últimas voluntades a los hijos que han incurrido en una total ausencia de relación y atención al causante, sus progenitores, pueda ser interpretada laxamente o sesgadamente en perjuicio de los derechos legitimarios”*. Aquesta conclusió és fruit de dos aspectes essencials per l'aplicació de la nova causa:

1. Que l'absència de relació sigui coneguda i no esporàdica, en el sentit que s'ha de practicar la inexistència no només dels vincles afectius sinó també, del contacte físic i que aquests siguin notoris per tots els del seu entorn.
2. Que l'absència sigui exclusivament imputable al legitimari, en el sentit que és molt difícil valorar circumstàncies que només queden dins de la intimitat familiar.

És per això que el tribunal considera que la prova no és difícil si es posen en manifest els familiars més pròxims per provar la inexistència de relació familiar, tot i que en relació a la imputabilitat exclusiva al legitimari és més difícil demostrar-ho. En aquest sentit, no s'ha pogut provar la imputabilitat, ja que cap dels testimonis aportats són familiars directes sinó que son veïns i una senyora que la cuidava esporàdicament.

Per això, el tribunal aconsella que *“Sería necesario que los fedatarios públicos, al otorgar testamento, invocando esta causa de desheredamiento, no se limitaran a citar literalmente la causa, sino que solicitaran al testador una mayor explicación o razonamiento a fin de evitar situaciones injustas, y facilitar la labor de convencimiento de la realidad de la ausencia imputable al legitimario.”*

Aquesta declaració, l'hem raonat en un dels punts anteriors del treball quan hem criticat la simplicitat del testament a l'hora de desheretar, fent necessària l'exposició dels motius pels quals es deshereta, ja que resultaria més fàcil convèncer al jutge i evitar, com aquí diu, situacions injustes.

Amb base en tot el que s'ha exposat, el tribunal considera que no és suficient que la causant es sentís desatesa els últims anys de la seva vida, tenint en compte que va morir molt poc temps després d'atorgar el testament (uns mesos després).

A més considera, que tot i que les relacions entre causant i actora no eren tant pacífiques com aparentaven ser, ja que els últims mesos de la vida de la mare no va estar present tot i coneixent la greu malaltia que patia, no per això es considera causa suficient de desheretament conforme la dicció literal del precepte. Així doncs, *“No puede hablarse en este supuesto de separación continuada y manifiesta, todo lo contrario, y tampoco, puede afirmarse, oídas las partes, que la legitimaria dejara en alguna ocasión a su madre de forma maliciosa ni estas ausencias cabe considerarlas continuadas o notorias”*. És a dir, que tot i que els últims mesos es van distanciar tot i la coneixença de la malaltia de la Maria, no ha sigut una separació continuada i manifesta, ja que aquesta ho seria si des de sempre la relació hagués sigut així.

Per tot això, el tribunal no estima suficient la causa de desheretament i estima el recurs d'apel·lació interposat per la senyora Dolors.

5.2.6 SAP T 28.05.2013⁵⁵

Hi ha casos en que s'intenta provar el maltractament com a causa de desheretament que ha transcrit el causant al seu testament i simplement s'acaba provant una mala relació amb els fills. Així ho resol l'Audiència Provincial de Tarragona: en primera instància s'estima la demanda de Juan Miguel i Lorenza contra Rebeca declarant inexistència de la causa de desheretament, deixant la mateixa nul·la i sense efecte i condemnant a la demandada a abonar als dos actors la quantitat que per llegítima els correspon en l'herència del seu progenitor.

Rebeca, apel·la la resolució per dos motius:

1. Exposa que no va acceptar l'herència.

⁵⁵ Roj SAP T 829/2013.

2. Sí concorren causes de desheretament.

Pel que fa el primer motiu, el tribunal distingeix dos acceptacions d'herència: “*En materia de aceptación de herencia el derecho catalán distingue: la aceptación expresa que debe hacerse en documento público o privado en el que el llamado manifieste su intención de aceptarla o asumir la condición de heredero, y la aceptación tácita, que se da, como se ha dicho, cuando el llamado realiza cualquier acto que suponga el título de heredero (art. 461. 5 CCC).*” En aquest cas es considera que ho ha fet tàcitament, ja que accepta l'arrendament d'habitatge propietat del finat amb percepció de les rendes per part de la demandada, per tant el primer motiu d'apel·lació queda rebutjat.

Pel que fa el segon, en cap moment s'ha pogut provar maltractament físic, de paraula o de cap altre classe dels fills respecte el progenitor. L'únic acreditat ha sigut un distanciament entre pare i fills quan el testador, després de la separació conjugal de la seva esposa, va anar a viure a Espanya (viven a Bèlgica).

Això va provocar la inexistència del contacte directe entre els mateixos des de la separació i per tant es confirma la sentència en primera instància.

Per tant, es podria parlar d'una possible absència de relació familiar a partir de la separació del pare i la mare, no obstant, al testament va al·legar causa de l'article 451-17 c) que acaba resultant inexistent degut a la falta de prova de l'hereva Rebeca.

5.2.7 SAP B 29.01.2014⁵⁶

Per altra banda el distanciament sol ser recíproc cosa que tot i utilitzar-ho com a causa de desheretament, no existeix imputabilitat exclusiva del legitimari i per tant es declara nul·la la clàusula. Així ho va interpretar l'Audiència Provincial de Barcelona: en primera instància s'estima la demanda presentada per Flor contra Covadonga i Nicolás declarant desheretament injust pel testador Teodulfo, deixen sense efecte la disposició segona del testament obert atorgat per aquest i reconeixent el dret a percebre la llegítima. Els dos demandats van apel·lar la sentència al·legant error en l'apreciació de la prova.

El testament del pare, en la seva clàusula segona va establir: “*Declara expressament que priva del dret de legítima als seus fills, senyor Abelardo i la senyora Flor, per existir les*

⁵⁶ Roj SAP B 1672/2014.

causes de desheretament establertes en el Llibre IV del Codi Civil de Catalunya de Successions, en el seu article 451-17 c) maltractament greu al testador i apartat e) absència manifesta i continuada de relació familiar entre el testador i els seus fills, per causa exclusivament imputable als fills”.

Tot i així, cap de les causes mencionades pel testador han quedat acreditades, ja que és l'hereu qui s'encarrega de la prova de la causa de desheretament i els testimonis només han acreditat el distanciament recíproc entre pare i filla. El tribunal també rebutja els maltractaments i la imputabilitat exclusiva a l'actora “ *Pues **no hay prueba** objetiva alguna de ningún episodio de maltrato físico o verbal de la actora frente a su padre y tampoco que la falta de relación obedeciera **sólo a actitud de la actora***”. Per tant, no s'ha acreditat el maltractament greu de paraula o d'obra al causant, més enllà de les constatades males relacions entre el causant i la filla, cosa que no pot constituir causa de desheretament. Ni tampoc ha quedat acreditat l'absència de relació familiar exclusivament imputable a la filla, ja que el distanciament és recíproc. Per tot això, es desestima l'apel·lació i es remet a la sentència en primera instància.

5.2 Espanya

Per altra banda i com hem estat exposant al llarg del treball, aquesta nova causa de desheretament no es troba regulada a la resta de dret civil espanyol. Moltes vegades els Jutges espanyols es troben amb molts casos de males relacions familiars que, ho acaben resolent declarant que no concorre causa de desheretament.

5.2.1 SAP Granada 11.10.2012 (JUR 2013/10194)

Per exemple, l'Audiència Provincial de Granada⁵⁷ es va trobar amb un cas de successió hereditària on tant sols es va provar l'existència d'enemistat i mala relació personal i familiar i no els presumptes maltractaments i injúries greus.

El cas tracta d'una néta, Susana, que va demandar als seus dos germans Marino i Azucena en primera instància, al·legant la inexistència de la causa de desheretament que el seu avi, Marino, havia exposat a l'atorgar el testament. La sentència va estimar la demanda de Susana acordant-se:

⁵⁷ SAP Granada 11. 10.2012 (JUR 2013/10194).

- La declaració de nul·litat del desheretament de Susana al testament atorgat per Marino.
- La declaració de la corresponent participació del caudal hereditari de Marino a Susana.
- Que si ha existit repartiment dels béns propietat del causant entre els codemandats, siguin entregats, per part proporcional els drets i béns a Susana.
- Les costes causades per la part actora hauran de ser satisfetes per Marino ja que respecte Azucena no hi cap la imposició de costes degut a l'aplanament a la demanda de Susana.

Per tot això, Marino apel·la la resolució de la referida sentència. La contestació de la demanda en primera instància de l'actual apel·lant tant sols fa referència a l'enemistat i mala relació personal i familiar entre el causant i la seva néta (Susana), però en cap moment fa referència als episodis de maltractaments o injúries greus. A més, *“Los testigos traídos al procedimiento no han ofrecido un testimonio directo de haber presenciado los malos tratos o injurias graves que se imputan, sino meras referencias a lo que les manifestó el causante o los vecinos del pueblo”*.

Per tant, la manca probatòria prové dels testimonis que no han pogut afirmar la presència d'altres causes de desheretament que sí estan regulades al Codi Civil Espanyol. A més a més i per acabar de demostrar la inexistència de maltractaments o injúries, *“llama poderosamente la atención que ni siquiera se hubiera formulado denuncia alguna ante la gravedad de las injurias y malos tratos”*.

Per tot això, no li queda més remei al Jutjador que desestimar l'apel·lació de Marino ja que *“no constituye por sí misma causa de desheredación, máxime ante el carácter restrictivo que se viene concediendo a dicha institución, que no solo proclama el Art. 848 del Cc, sino también abundante jurisprudencia, orientada en la defensa de la sucesión legítima, no admitiéndose ni la analogía, ni la interpretación extensiva, ni siquiera la argumentación de minoris ad maiorem”*. És a dir que respectant la interpretació restrictiva de l'article 848 del CCe el qual estableix que el desheretament només podrà tenir lloc per alguna de les causes que expressament senyala la llei, no existeix causa per privar de la llegítima a Susana, ja que la mala relació familiar no es troba regulada de l'article 852 a l'article 855 del CCe.

Per altra banda, els hereus que es troben amb la situació de provar la causa de desheretament, si es tracta de males relacions familiars, intenten desviar-ho per les injúries greus, ja que és l'única causa que pot desvirtuar o confondre la falta d'afectivitat.

5.2.2 SAP M 17.01.2014⁵⁸

Així ho va intentar una apel·lant davant l'Audiència Provincial de Madrid. El cas tracta d'una demanda presentada per Santiago, filla única, contra Marina, la seva mare.

La sentència en primera instància estima la demanda amb la declaració de nul·litat de la causa de desheretament del testament atorgat per Fabio, el seu pare, i amb la reducció de la institució d'hereva única i universal en la persona de Marina, en la mesura que Santiago queda com hereva forçosa del seu pare, amb imposicions de costes a la part demandada.

Marina, interposa recurs d'apel·lació contra la sentència dictada pel Jutge de Primera Instància de Madrid i ho fa exposant dos motius:

1. Considera que va quedar acreditada la causa de desheretament de l'article 853.1 del CCe, ja que l'actora va denegar al seu pare els aliments patia una greu malaltia). L'apel·lant no només es refereix en el sentit material sinó en la prestació de relacions afectives (aquí entràriem en un camp no previst per la jurisprudència espanyola).
2. Considera provat, la causa de desheretament de l'article 853.2 del CCe, per haver injuriat greument al causant. A més, un testimoni declara haver vist a Santiago pegant i insultant als seus pares.

Pel que fa la primera al·legació, el Jutjador entén que la prestació d'aliments en el sentit moral no entra com a causa de desheretament: *“Las causas de desheredación fijadas en el artículo 853 del Código Civil en cuanto deben de ser interpretadas de forma restrictiva no pueden comprender casos no regulados en la Ley lo que determina que no se hayan contempladas como causas de desheredación, situaciones afectivas semejantes a las contempladas, en la STS de fecha 4 noviembre 1997 en la que "los hijos no convivían con el padre, no mantenían **relación** con él, privaron de su presencia*

⁵⁸ Roj SAP M 1256/2014.

*en vida para confortarle de sus dolencias naturales y ni siquiera acudieron a su entierro". Aquesta falta de relació afectiva correspon a l'àmbit del camp moral. Així en fa referència quan expressa que, "En lo referente a la falta de ayuda referida a afecto, entendiendo como tal no sólo la demostración de cariño, la falta de visitas o cuidados afectivos de la actora hacia el testador durante el proceso de su enfermedad, es algo que, como se ha dicho anteriormente, pertenece a la esfera moral de las **personas**, quedando fuera de su valoración por los Tribunales, no comprendiéndose dentro del ámbito de los alimentos a los que se refiere el artículo 853.1 del Código Civil".*

Arriben a aquesta conclusió ja que en les proves practicades resulta acreditat que l'actora va viure amb la seva família fins l'any 2006 i va marxar a Pamplona sense comunicar res als seus pares. El causant, però, tenia suficients ingressos per tirar endavant, i mai va necessitar ajuda econòmica de la seva filla. Per tant, degut als ingressos suficients del causant i la consideració de l'esfera moral quan es refereix a la falta d'afectivitat, revoca el primer motiu exposat per l'apel·lant.

Pel que fa el segon motiu, les injúries greus, cal una intencionalitat, un propòsit de menyscar.

En aquest cas, únicament resulta acreditat que inicialment hi havia bona relació i que es va anar deteriorant, especialment amb la mare ja que va interposar una denúncia penal que finalment va ser arxivada.

També, es van produir discussions per múltiples qüestions, així com l'abandonament del domicili familiar de la filla sense comunicació als pares. Per altra banda, no queda acreditat que la filla injuriés greument al seu pare ni el maltractés.

A més, el Jutge amb molta raó exposa que "*Es indudable que ese tipo de conductas raramente se producen fuera del entorno privado familiar, por lo que difícilmente existen testigos fuera de dicho entorno que puedan aportar su testimonio para el esclarecimiento de los hechos*". Tot i així, la demandada aporta un testimoni fora de l'entorn familiar, Noelia, una senyora que va cuidar a l'actora durant 5 anys i que va presenciar el presumpte episodi de l'agressió. No obstant el Jutge declara la manca de rotunditat i contundència necessària per donar com a provat aquest episodi violent.

El testimoni més pròxim dins l'entorn familiar, és Florinda, la germana del causant, qui va negar rotundament els fets manifestats per la demandada, destacant la bona relació que tenia la filla amb el seu pare.

Amb base en tota aquesta prova, el Jutge ho valora de la manera següent: *“De todos estos elementos probatorios valorados en su conjunto estimamos que, si bien en el transcurso de las discusiones familiares producidas por las tensas relaciones de los padres con la actora, se pudieron producir frases o expresiones más o menos fuertes, no consideramos probado que la hija insultara gravemente a su padre o le maltratara de obra.”*

L'Audiència es veu obligada a desestimar el recurs d'apel·lació presentat per Marina, ja que les proves acreditades resulten ser males relacions entre pare i filla, causa que no entra dins el desheretament espanyol.

És molt difícil per l'hereu provar injúries greus o maltractaments d'obra exposats al testament del causant, ja que les proves que pot aportar, majoritàriament, seran testificals.

5.2.3 SAP Murcia 20.10.2004 (JUR 2004/286037)

En aquesta dificultat es va trobar Gabriela davant els tribunals de l'Audiència Provincial de Múrcia⁵⁹. En primera instància, Maria Immaculada, Elvira, Mónica i Ana Maria, van presentar una demanda contra Gabriela (totes germanes entre elles).

La resolució estimava la demanda presentada per les actores declarant el desheretament injust pel testador Evaristo; la nul·litat de la clàusula testamentària en virtut de la qual van ser desheretades i en la que s'institueix com a única i universal hereva a la demandada Gabriela i que, per tant, les demandants tenien dret a percebre la llegítima que els hi corresponia.

Contra aquesta sentència Gabriela va interposar recurs d'apel·lació referint-se a la existència d'error en l'apreciació de la prova, ja que les úniques persones que coneixen les causes de desheretament són els familiars. En primera instància es va dictar sentència estimant que la demanda considerant que *“no se habían probado los actos que la representación de la demandada imputaba a las demandantes y que el testador se*

⁵⁹ SAP Murcia 20.10.2004 (JUR 2004/286037).

limitó a hacer una imputación o acusación genérica a todas sus hijas, lo cual era sorprendente porque la hija menor, Ana María, tenía 20 años cuando su padre cayó enfermo, y vivía con su madre desde la separación en 1997, sin que constara que tuviera recursos personales y patrimoniales para poder hacerse cargo del cuidado de su padre". Per això, la causa de l'article 853.2 del CCe no es pot identificar amb la falta d'estima o amor entre pare i filles.

En segona instància l'argument del Jutge segueix sent el mateix quan exposa que *"Ciertamente se debe diferenciar la injuria grave y el maltrato de obra de la falta de cuidados. Y esta última circunstancia no puede considerarse como motivo de desheredación, porque esta institución ha de interpretarse restrictivamente, de acuerdo con lo dispuesto en el art. 848 del Código Civil, sin que las alusiones genéricas puedan tenerse en cuenta, dada su falta de justificación suficiente*.

Un cop més, la falta de relació afectiva i comunicació entre pare i filles, així com l'abandonament sentimental que va patir el pare durant la seva malaltia, correspon al camp moral i per tant no existeix cap causa de desheretament.

Per això, desestimen el recurs d'apel·lació presentat per Gabriela, sent l'única prova l'enemistat que existia entre les apel·lades i el causant.

5.2.4 SAP TO 21.03.2014⁶⁰

Una altra resolució on no es van poder provar injúries greus i maltractaments d'obra i l'únic acreditat van ser males relacions, va ser a l'Audiència Provincial de Toledo. El magistrat ponent del cas, Manuel Gutiérrez Sánchez-Caro, redacta una sentència extensa, tècnica i molt justificada sobre el litigi.

En primera instància s'estima la demanda interposada per Salvadora contra Felicísima, declarant el següent:

1. Que Salvadora va se desheretada injustament pel testador Ceferino en testament obert atorgat davant notaria el 21 d'abril de 2009
2. Que declara nul i sense efecte la clàusula testamentària la qual va ser desheretada injustament.

⁶⁰ Roj SAP TO 175/2014.

3. Que anul·la la institució d'hereu sota condició, amb substitució en la persona de Felicísima en quan perjudiqui la legítima de Salvadora.
4. Que reconeix el dret de Salvadora a percebre la legítima.
5. Que condemna en costes a Felicísima.

Contra aquesta sentència Felicísima va interposar recurs d'apel·lació al·legant: “ *error valorativo del Juez a quo de la prueba practicada, refiriéndose en el resto al testamento, a los motivos por los que entiende que concurre causa justa de desheredación, con citas jurisprudenciales, terminando por suplicar el dictado de nueva sentencia por la que estimándose su recurso, se revocara aquella, decretándose la existencia de causa justa de desheredación y la validez íntegra del testamento otorgado por Ceferino*”.

Seguint el Codi Civil espanyol, el testador té la facultat de privar als seus hereus al dret de la llegítima si concorre alguna de les causes legals de l'article 853 en aquest cas.

És a dir, ha de manifestar al seu testament si existeix alguna de les causes regulades al CCe però en cap cas exigeix que hagi de concretar els fets constitutius d'injúria ni de maltractament d'obra ja que serà l'hereu el que haurà de demostrar-ho (article 850 CC). Per altra banda el tribunal haurà d'aplicar la causa de forma restrictiva ja que “*no se admite ni la analogía ni la interpretación extensiva, ni siquiera la argumentación de minoris ad maiorem*”. A més, el tribunal considera que la causa de desheretament del testador es “*provisional e intermitente*”, referint-se a que la causa cedeix quan el desheretat la desmenteix i reclama la llegítima.

En aquest cas, es discuteix l'acreditació de la causa de desheretament de l'article 853.2 del CCe (injúries greus o maltractament d'obra). Com hem dit, l'hereu és l'encarregat de provar-ho i com estableix l'article 851 del CC, el desheretament fet per una causa que no sigui senyalada pels articles del CCe, fos contradictòria o no es provés, anul·larà la situació de l'hereu si perjudica al desheretat. Com anirem veient al llarg de l'anàlisi d'aquesta sentència i en vista de prova practicada en primera instància “*no se ha probado la existencia de injuria grave de palabra salvo vagas referencias a malos tratos de palabra, no se concretaron episodios, hechos frases o palabras injuriosas que la hija pudiera haber dicho a su padre; por lo que declara improbadado el hecho en que se asienta la causa de desheredación, cuya nulidad declara, con los efectos señalados*”.

Simplement queden acreditades males relacions esporàdiques entre el causant i la filla, cosa que correspon al “*camp moral*”.

Davant la discussió de l'acreditació de la causa de desheretament de l'article 853.2 del CC, la recurrent al·lega error de valoració de la prova en els punts següents:

1. Que en primera instància tots els testimonis van reconèixer els insults de la filla al pare, fins i tot sent la pròpia exdona la que reconeix episodis de animadversió entre pare i filla i entre ambdues.
2. Que hi ha contradiccions entre el que s'acredita en sentència de primera instància sobre les males relacions entre pare i filla, i les relació cordial que diu tenir aquesta amb el seu pare en la seva demanda.
3. Que les injúries van anar creixent des de que el pare va divorciar-se i va començar una nova relació sentimental amb la nova parella.
4. Que durant la malaltia del seu pare (arrel de la seva mort), la filla no va visitar-lo cap dia a l'hospital ni va assistir a l'enterrament.
5. Que la interpretació de la causa, tot i ser restrictiva, no pot convertir-la en quelcom més teòric que real tant sols pel simple fet de respectar el dret de la llegítima, sinó que les declaracions testificals son prova suficients per la existència d'injúria com a causa de desheretament.

El tribunal considera que la revisió de la valoració probatòria de la sentència només existirà “*si queda patente un error en la misma, o bien por la omisión de la consideración de alguna prueba esencial que arroje un resultado incontrovertible, o bien porque se haya apreciado la prueba de forma ilógica, arbitraria o contradictoria, por lo que no puede producirse tal revisión si se funda en la mera discrepancia personal con la valoración que de la prueba ha dado el órgano judicial, intentando sustituir el criterio objetivo del Juez por las interpretaciones subjetivas e interesadas de la parte*”.

És a dir, tot i que l'apel·lant estigui en desacord amb la valoració probatòria de la causa, no és motiu suficient per revalorar-la si ho fa des de la seva pròpia consideració i perspectiva, sent revisable si concorren algunes de les situacions que ha senyalat el tribunal.

En aquest cas simplement s'ha deixat constància de les males relacions entre pare i filla, per la qual cosa no hi ha base per entendre la causa de desheretament.

No obstant, respecte la situació d'allunyament i falta de comunicació amb el pare podria arribar a ser confús. Tot i així el tribunal considera que si tal situació fos suficient per desheretar “ *se llegaría al peligroso resultado de admitir la desheredación de los hijos por ese simple distanciamiento en situaciones de crisis matrimoniales, disponiendo el padre o la madre de un instrumento de presión sobre los hijos para ganarse su apoyo cual sería la amenaza de la desheredación*”, fent referència a una de les sentències de l'Audiència Provincial de Palència⁶¹. Això ens referim quan parlem que no s'han de fer interpretacions extensives o analògiques.

Per tot això el tribunal entén que no són suficients les declaracions testificals, ja que no resulten acreditades les injúries greus de paraula i per tant desestima el recurs d'apel·lació presentat per Felicísima. L'únic que s'acredita són les males relacions, no sent aquestes, causa de desheretament per la doctrina espanyola.

5.2.5 SAP Palencia 28.4.2005 (JUR 2005/134235)

Hem fet referència a una sentència de l'Audiència Provincial de Palencia i és interessant analitzar-la degut la controvèrsia d'opinions del jutge de primera i segona instància.

En primera instància es desestima la demanda interposada per Maria Eugenia i Bernardo contra Pedro, Ángela i Sandra, per la que es pretenia que es declarés no acreditada la certesa de la causa o causes de desheretament al·legades pel pare d'aquests, el senyor Evaristo, declarant la nul·litat d'institució d'hereus a favor dels demandats Pedro, Ángela i Sandra.

Els actors recorren per no haver-se acreditat que existeixi cap justa causa de l'article 853, especialment l'apartat 2, “*haber maltratado de obra*” o “*injurado gravemente la palabra*”. Per tant, la qüestió que es discuteix és, exclusivament, la determinació de l'acreditació de la causa de desheretament.

El Jutge de Primera Instància acredita l'existència de la causa de l'article 853.2 del CCe no perquè s'hagi provat maltractament d'obra consistent a perjudicar al pare físicament ni haver-lo injuriat greument, sinó perquè ha resultat provat un maltractament psicològic dels fills al pare basat en la no assistència d'aquest tot i romandre malalt i vell, ni visitar-lo ni trucar-lo per telèfon.

⁶¹ SAP Palencia 28.4.2005 (JUR 2005/134235).

Per tot això el Jutge considera que *“merece la descalificación moral y física que se declara ser constitutivas del maltrato que, como causa de desheredación, preve el número 2 del artículo 853 del Código Civil”*.

No obstant la Sala encarregada de resoldre el recurs d'apel·lació no comparteix el raonament del Jutge de Primera Instància. Consideren que únicament es limita a constatar que el testador es va separar de la seva esposa, mare dels actors, i que aquesta separació va ser conflictiva fent que els fills es posicionessin a favor de la mare, bàsicament perquè aquesta estava malalta i no consideraven justificada la decisió del pare a abandonar-la. També s'admet, que els fills no van mantenir posteriorment a la separació cap contacte amb el seu pare, ni el van visitar a la residència en la que va acabar aquest residint ni pel motiu de la seva última i greu malaltia que li va causar la mort (tot això extret de les declaracions dels testimonis, companys de residència del testador).

A més exposen que, *“en momento alguno, como el propio Juez de Primera Instancia reconoce, se ha acreditado la existencia de malos tratos de obra o injurias graves, pues los pocos testigos hablan de dichos malos tratos, siempre que se refieren a haber oído al padre referirlos pero sin concretar en qué consistieron, con la excepción de uno que dijo que había relatado que le habían arrojado por las escaleras”*.

Consideren que s'ha fet una interpretació extensiva i analògica de l'article 853.2 del CC i que, per tant, no pot ser admesa ja que *“es exactamente lo contrario a una interpretación restrictiva de dicha causa legal”*.

En base a tot el que s'ha exposat, desestima la sentència apel·lada considerant no acreditada la causa de desheretament al·legada.

6. Recapitulació

En conclusió, la majoria de jurisprudència espanyola resol en base la falta de prova de la causa de desheretament per maltractament d'obra o injúria greu de paraula. L'únic que s'acaba acreditant és l'existència de desafecte en l'àmbit familiar a través d'una mera declaració testifical provinent d'una part aliena o no als interessos en conflicte.

Per tant, en la doctrina espanyola sempre es desestimarà quan concorrin males relacions, ja que no és un precepte legal que s'inclogui dins el Codi Civil Espanyol.

Com hem dit al llarg de l'anàlisi jurisprudencial, s'intenten acreditar injúries greus de paraula o maltractament d'obra que acaben no provant-se, ja que pel jutge, els insults o els menyspreus són fruit de la ràbia del moment, són esporàdics i ho acaba considerant com relacions mortes o desafectes que no van mes enllà, que no és suficient per desheretar i privar al legítim del dret que la llei li atorga.

A més a més sempre alerten que no s'ha de confondre les injúries greus o maltractament d'obra amb les relacions familiars, ja que ***“Los malos tratos e injurias graves no pueden equipararse a la falta de afecto, que queda circunscrito al ámbito moral⁶²”***. Sempre equiparant l'absència de relació o afecte amb la moral individual de cadascú.

Aquesta continua desestimació, en la jurisprudència catalana no passa. La introducció de la nova causa de desheretament de l'article 451-17 e) al Codi Civil Català, ha evitat que l'absència de relacions familiars es trobi en un buit legal i conseqüentment s'incorpori regulada amb la resta de causes de desheretament de l'article 451-17.

En aquest cas, la dificultat probatòria rau a demostrar les males relacions familiars, ja que aquestes formen part del nucli íntim entre causant i desheretat, sent d'únic servei per acreditar-ho testimonis que tractin amb aquesta relació dia a dia (germans, pares o mares). Persones que habitin dins del mateix sostre i que puguin provar les males relacions entre el testador i el legítim.

Entre les sentències catalanes i espanyoles, es diferencia la interpretació restrictiva de la causa, sent per la espanyola causa de desestimació del desheretament i per la catalana un ventall més ampli per l'hereu a l'hora de provar aquesta nova regulació. És a dir, si un testador deshereta aquí a Catalunya per injúries greus i per absència de relació, l'hereu tindrà l'oportunitat de provar les dues, mentre que un testador que deshereta fora de Catalunya l'absència de relació serà automàticament revocada.

Fent més difícil demostrar maltractaments d'obra o injúries greus degut la major gravetat d'aquesta causa. És més greu acusar a través del testament a una persona que presumptament pega o amenaça a una persona que simplement s'ha distanciat o ha abandonat la relació.

⁶² SAP Castelló 09.04.2013, Roj SAP CS 412/2013.

La nova regulació ha servit per donar una major llibertat al testador a l'hora de desheretar, ara bé, segueix sent a càrrec de l'hereu provar-ho, fent molt difícil la seva acreditació per algunes raons:

1. Perquè el testador no té obligació d'especificar les raons per les que deshereta sinó que tant sols exposa quina de les cinc causes de l'article 451-17 del CCCat és la adient per privar al legítim del dret que la llei li atorga.
2. Perquè és molt difícil provar els tres requisits que s'han de donar perquè existeixi absència familiar:
 - Que sigui continuada → ha de demostrar que des de sempre ha existit mala relació entre ambdós.
 - Que sigui manifesta → és a dir, coneguda per tothom, no només per l'hereu.
 - Que sigui imputable exclusivament al legítim → pot ser la més difícil de provar. Com demostra que no han intervingut terceres persones encara que hagi sigut de forma inconscient?

Per tant, la introducció de la nova causa a la doctrina catalana suposa més llibertat per testar i suport legal a situacions d'absència de relació familiar (cosa que en la doctrina espanyola directament s'exclou de qualsevol testament ja que no és un precepte regulat al CCE), ara bé, suposa una major dificultat per l'hereu a l'hora de provar la falta d'afectivitat. Tot això provoca que moltes vegades també s'acabi desestimant per la insuficiència probatòria de la causa.

7. Conclusions

1. El desheretament és l'acte voluntari del causant en base al que priva els legitimaris de l'atribució que la llei els reserva.
2. La facultat de desheretar implica el compliment d'alguna de les causes de l'article 451-17 i els requisits de l'article 451-18 del CCCat.
3. Els requisits del desheretament són: s'ha de fer en testament, codicil o pacte successori; requereix l'expressió d'una de les causes que tipifica l'article 451-17; designació nominal del legitimari desheretat; i el desheretament ha de ser pur i total (ni pot ser ni parcial ni condicional).
4. Les causes de desheretament són: a) les causes d'indignitat que estableix l'article 412-3; b) la denegació d'aliments al testador o al seu cònjuge o convivent en unió estable de parella, o als ascendents o descendents del testador, en els casos en què hi ha l'obligació de prestar-los-en; c) el maltractament greu al testador, al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador; d) la suspensió o privació de la potestat que corresponia al progenitor legitimari sobre el fill causant o de la que corresponia al fill legitimari sobre un nét del causant, en ambdós casos per causa imputable a la persona suspesa o privada de la potestat; i e) l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari.
5. No podem confondre la preterició amb el desheretament. La preterició és "l'oblit" intencional o erroni del causant de l'atribució de la legítima, en canvi el desheretament s'exposa per escrit l'exclusió de la mateixa.
6. El desheretament injust pot ser reclamat pel legitimari exclòs (via de defensa). Té el mateix efecte que la preterició intencional, és a dir, reclamar el que li pertoca per llei. En canvi, en la preterició errònia es pot reclamar, a més a més, la nul·litat o ineficàcia del testament.
7. L'article 451-17 e), és la nova causa de desheretament de la Llei 10/2008 de 10 de juliol del llibre quart del codi civil de Catalunya relatiu a les successions.
8. La causa s'introdueix al Codi Civil Català però segueix sense regulació al Codi Civil Espanyol.
9. La doctrina espanyola fa referència al "camp moral" quan es troba en situacions d'absència de relació familiar.

10. Els tres requisits que s'han de complir perquè existeixi absència de relació familiar al CCCat són: que sigui coneguda, és a dir, manifesta a tothom; que sigui continuada, és a dir, que la relació no contingui períodes d'alteració, sinó que sempre hagi existit desafecte; i que la causa sigui imputable exclusivament al legitimari.
11. La gran conseqüència d'aquesta nova resolució és la dificultat probatòria, sobretot, per l'hereu, ja que el desheretat només cal que digui que el desheretament és injust.

L'hereu és l'encarregat de provar la causa sense cap tipus de "recolzament", ja que el causant tant sols ha d'indicar la causa de desheretament i a qui li vol aplicar, sense que sigui necessari exposar els motius pels quals arriba a desheretar-lo. Això fa que recaigui tota la responsabilitat al jutge a l'hora de decidir si existeix o no causa suficient per desheretar, prenent com a referència les proves de l'hereu, sense existir la justificació que verdaderament interessaria, la del causant. El causant ha de detallar les raons del desheretament per tal de fer més fàcil la feina tant a l'hereu com al jutgador.
12. El concepte "absència familiar" és difícil provar-lo, ja que moltes situacions de falta d'efectivitat es donen dins l'esfera de la intimitat i el nucli familiar. Les poques proves que poden arribar a acreditar aquesta causa són els testimonis més propers i directes, com els germans, el pare o la mare.
13. És fàcil confondre els conceptes injúries greus i absència familiar. Cal recordar que insults esporàdics no constitueixen cap dels dos conceptes, ja que ni es consideren greus ni es considera falta d'afecte perquè pot ser fruit de la ràbia del moment i no és manifest ni continu. Ara bé, si aquests insults atempten contra l'estimació i la dignitat del pare o mare i manifesten un rebuig personal, lògicament s'està injuriat de forma greu.
14. La nova causa de desheretament suposa una major llibertat de testar, ja que quan no hi havia la regulació d'aquestes situacions no tenia la possibilitat de desheretar.
15. En canvi, en la doctrina espanyola, aquesta nova causa de desheretament no existeix, no està regulada al CCE, per tant sempre que es donin situacions relacionades amb l'absència de relació familiar, es desestimarà la demanda de que ho al·legui.

16. La majoria de demandes exposen maltractament d'obra o injúria greu, cosa que, en la majoria de resolucions, acaben apreciament males relacions, les quals, les relacionen amb el camp moral i la consciència subjectiva, no existint causa legal de desheretament.

8. Bibliografia

- Arroyo i Amayuelas, Esther, “La obligación legal de alimentos”, en F. Badosa Coll(dir) (2005), *Manual de Dret Civil Català*, Barcelona: Marcial Pons.
- Barceló Doménech, Javier (2004), “La deshederación de los hijos y descendientes por maltrato de obra o injurias graves de palabra”, *Revista Crítica de Derecho inmobiliario*.
- Farrero Rúa, Belén, Holgado Esteban, Juan, De Paula Puig Blanes, Francisco, Sospedra Navas, Francisco José (2013), *Comentarios al Código Civil de Catalunya, II. (2a. ed.)*, Pamplona: Aranzadi, SA.
- Garrido Melero, Martín (2009), *Derecho de sucesiones: un estudio de los problemas sucesorios a través del código civil y del código de sucesiones por causa de muerte. (2a.ed.,* Madrid: Marcial Pons.
- Gómez Taboada, Jesús (2013), *Derecho de sucesiones: teoría y práctica*, Valladolid: Lex nova.
- Lamarca i Marqués, Albert (2009), “Relacions familiars i atribucions successòries legals. Llegítima i quarta vidual al llibre IV del Codi civil de Catalunya”, en *El nou dret Successori del Codi Civil de Catalunya- Materials de les Quinzenes Jornades de Dret Català a Tossa*. Girona.
- Mirabent Jou, Lluís, “La legítima”, en Encarnación Roca (coord.) (2011), *Sucesiones: Libro IV del Código Civil de Cataluña*, Madrid: Sepin.
- Miralles Gonzalez, Isabel. (2004), “El interés del menor y la privación de la patria potestad”, *Aranzadi Civil*, 2.
- Del Pozo Carrascosa, Pedro, Vaquer Aloy, Antoni, Bosch Capdevila, Esteve (2012), *Derecho civil de Cataluña: derecho de sucesiones*, Madrid: Marcial Pons.
- Ribot Igualada, Jordi, “Comentaris dels articles 451-17 a 451-22 (Desheretament)”, en J. Egea Fernández, J. Ferrer Riba (dir.) (2009), *Comentari al llibre quart del Codi Civil de Catalunya, relatiu a les successions*, Barcelona: Atelier.
- Roca- Sastre, Lluís (1994), *Derecho de sucesiones, II*, Barcelona: Bosch SA.
- Rofes, Juan Ramón (2011), “Las causas de desheredación en el Código Civil de Cataluña”, *Lo Canyeret*. 70.

- Vaquer Aloy, Antoni (2013), “Desheredación por falta de relación familiar y libertad de testar: a propósito de la nueva causa de desheredación del artículo 451-17 e) del Código Civil de Cataluña”, en *Homenaje al profesor Carlos Vattier Fuenzalida*, Cizur Menor: Aranzadi.
- Ysàs Solanes Maria, en M^a del Carmen Gete-Alonso (dir.) (2011), *Derecho de sucesiones vigente en Catalunya (3a.ed.)*, Valencia: Tirant lo Blanc.

9. Jurisprudència

- SAP Asturias 12.03.2007 (JUR 2008/43795).
- SAP Badajoz 03.03.2003 (JUR 2003/128167).
- SAP Barcelona, secc 1ª, 04.04.2000 (JUR 2000/190162).
- SAP Barcelona, secc 16ª, 18.11.1999 (AC 1999/8280).
- SAP Barcelona, secc 16ª, 21.10.2009 (JUR 2009/489027).
- SAP Barcelona , secc 13ª, 6.11.2013 (JUR 2013/384920).
- SAP Barcelona 07.11.2013 (Roj SAP B 12486/2013).
- SAP Barcelona 27.01.2014 (Roj SAP B 1510/2014).
- SAP Barcelona 29.01.2014 (Roj SAP B 1672/2014).
- SAP Barcelona 04.02.2014 (Roj SAP B 1464/2014).
- SAP Barcelona 13.02.2014 (Roj SAP B 1280/2014).
- SAP Castelló 09.04.2013 (Roj SAP CS 412/2013).
- SAP Granada 11.10.2012 (JUR 2013/10194).
- SAP Illes Balears 14.07.2011 (JUR 2011/308909).
- SAP Madrid 17.01.2014 (Roj SAP M 1256/2014).
- SAP Murcia 20.10.2004 (JUR 2004/286037).
- SAP Palencia 28.4.2005 (JUR 2005/134235).
- SAP Tarragona 24.02.1992 (AC 1992/372).
- SAP Tarragona 12.12.2007 (JUR 2008/72127).
- SAP Tarragona 28.05.2013 (Roj SAP T 829/2013).
- SAP Tarragona 18.12.2013 (JUR 2014/21780).
- SAP Tarragona 28.01.2014 (Roj SAP T 17/2014).
- SAP Toledo 21.03.2014 (Roj SAP TO 175/2014).
- STSJC 24.04.2003 (RJ 2003\5394).
- STS 30.09.1975 (RJ 1975\3408).
- STS 28.06.1993 (RJ 1993/4792).
- STS 25.09.2003 (RJ 2003/6442).

10. Anexos

MODELO: TESTAMENTO CON DESHEREDACIÓN

MODELO 4 TESTAMENTO CON DESHEREDACIÓN

NÚMERO

TESTAMENTO ABIERTO

En, mi residencia, siendo las horas y minutos del día
de de dos mil

Ante mí, D./D.^a, Notario del Ilustre Colegio de Cataluña,

COMPARECE

D./D.^a

Le identifico por medio de su reseñado documento de identidad, y teniendo a mi
juicio la CAPACIDAD legal necesaria para este otorgamiento,

MANIFIESTA

I. Que nació en, provincia de, el día Hijo/a de D./D.^a
y de D./D.^a, que fallecieron/viven y que se halla en primeras nupcias con
D./D.^a de cuyo matrimonio tiene únicos/as hijos/as llamados/as D./D.^a
..... y D./D.^a

II. Que es de vecindad civil catalana.

III. Que libremente manifiesta su voluntad de otorgar testamento abierto, conforme
a las siguientes

CLÁUSULAS

PRIMERA.—Instituye heredero único y universal a su esposo/a D./D.^a Le susti-
tuye vulgarmente por sus hijos D./D.^a, por partes iguales entre ellos; y a éstos, a su
vez, los sustituye por sus respectivos descendientes, por el orden de la sucesión intestada.

SEGUNDA.—Lega a sus hijos D./D.^a lo que por legítima les corresponda.

TERCERA.—Deshereda a su hijo D./D.^a por ausencia manifiesta y continuada de
relación familiar entre éste y el testador, por causa exclusivamente imputable al primero.

CUARTA.—Manifiesta que por el presente testamento, revoca todas las disposiciones por causa de muerte anteriores y revocables; y desea que si no pudiere valer como tal, valga como codicilo o cualquier otra forma válida de disponer por causa de muerte.

Así lo dice y otorga el/la testador/a y leído por mí, el Notario, este documento, antes advertido/a de su derecho de hacerlo por sí, al que renuncia pese a saber leer, según dice, y enterada de cuanto en él se contiene, se ratifica el testador, por hallarlo conforme con su voluntad y firma.

Yo, el Notario, DOY FE, de haberse observado, con unidad de acto, todas las solemnidades legales, y de todo el contenido de este instrumento público, extendido en dos folios de papel exclusivo para Documentos Notariales, serie, números y el del presente.

Documento sin cuantía según vigente arancel.

LA NOVA CAUSA DE DESHERETAMENT DE L'ARTICLE 451-17 e) DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA by [Masvidal Hernández, Jordina](#) is licensed under a [Creative Commons Reconocimiento-NoComercial-SinObraDerivada 4.0 Internacional License](#).

Puede hallar permisos más allá de los concedidos con esta licencia en <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>